

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Zpráva z konference s názvem 10 let účinnosti rekodifikace soukromého práva v ČR

Ve dnech 16. 10. 2024 a 17. 10. 2024 Právnická fakulta Univerzity Karlovy hostila konferenci s názvem *10 let účinnosti rekodifikace soukromého práva*. Akce se konala u příležitosti 10. výročí účinnosti nového občanského zákoníku, zákona o obchodních korporacích, zákona o mezinárodním právu soukromém a související legislativy. Cílem konference bylo přiblížit odborné veřejnosti pohled na vývoj zmíněné právní úpravy očima předních českých i zahraničních odborníků na soukromé právo. Výsledkem pečlivé přípravy akce byl dvoudenní program slibující téměř 50 příspěvků expertů nejen z řad akademiků, ale též praktikujících advokátů a soudců. Svými vystoupeními účastníci obohatili též dva soudci Ústavního soudu ČR, a to *doc. JUDr. Milan Hulmák, Ph.D.*, a *prof. JUDr. Kateřina Ronovská, Ph.D.* Mezi účastníky byli hojně zastoupeni akademici a studenti magisterského a doktorského studia ze všech právnických fakult v ČR.

Oficiálního zahájení konference se ujal úvodním slovem *prof. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.*, děkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy, jenž účastníky přivítal v nově zrekonstruované místnosti č. 120. Následně poděkoval organizátorům a sponzorům akce a ocenil zejména velký zájem o probíhající akci. Závěrem popřál účastníkům úspěšnou konferenci. K tomuto přání dále se se svou zdravicí přidali *prof. JUDr. PhDr. David Elischer, Ph.D.*, vedoucí katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, a *Mgr. Michal Franěk*, vrchní ředitel Sekce koordinace tvorby právních předpisů a prevence korupce Ministerstva spravedlnosti ČR. *JUDr. Jan Kněžínek, Ph.D.*, bývalý ministr spravedlnosti ČR, nezapomněl ve svém úvodním slovu výslovně poděkovat jednotlivým úředníkům Ministerstva spravedlnosti ČR, kteří se na přípravě předmětné rekodifikace osobně podíleli. Po úvodních zdravicích následovalo představení příspěvků jednotlivých účastníků konference v navazujících sekcích. Konference byla první den svého konání rozdělena do čtyř sekcí, kdy po každé z nich probíhala diskuze mezi panelisty a ostatními účastníky.

V první sekci s názvem *Zásady soukromého práva*, kterou moderoval *profesor Elischer*, zazněly příspěvky od velikánů české privatistiky. Úvodní příspěvek s názvem *Nač je nám občanský zákoník* nepatřil nikomu jinému než „otci občanského zákoníku“ *prof. Dr. JUDr. Karlu Eliášovi* z Ústavu státu a práva Akademie věd ČR. Ten v něm anekdoticky a provokativně popsal právní a společenský význam tohoto předpisu. Úvodem se podělil o své vzpomínky a zkušenosti z doby přípravy a schvalování občanského zákoníku. Práce na něm zhodnotil jako studijně obohacující, vědecky zajímavé, ale někdy strastiplné. Poznamenal, že různé instituty, které dnes v občanském zákoníku vnímáme kladně, vyvolávaly veliký odpor tehdejší odborné veřejnosti. Příkladem uvedl zařazení spolkového práva do občanského zákoníku či možnost osvojení zletilého. Dle *profesora Eliáše* stále v občanském zákoníku nacházíme nové souvislosti a nyní po 10 letech jeho účinnosti si můžeme položit otázku, k čemu ho vlastně máme. Funkce občanského zákoníku spočívá v kodifikaci obecného práva, která se subsidiárně uplatňuje vůči zvláštním zákonům, jak ze soukromoprávní, tak veřejnoprávní oblasti. Občanský zákoník sice není součástí ústavního pořádku ČR, jenž má daleko vyšší právní sílu, ale bez něho by některé normy a pojmy nebyly dostatečně vymezeny (např. obydlí, majetek, rodič). Závěrem upozornil na rozdíl

současného občanského zákoníku a občanského zákoníku z roku 1964. Občanský zákoník nemá střežit socialistickou zákonnost, nařizovat a trestat. Má pouze ukazovat cestu, po které se lidé mohou vydat, ale nemusí. Plní funkci přirozeného práva, neboť si skrze něj lidé hledají vlastní štěstí. Svoje vystoupení ukončil výrokem Oscara Wilda: „*Když je dílo dokončeno, má svůj vlastní nezávislý život a může odevzdat docela jiné poselství, než bylo vloženo v jeho rty.*“

Následovalo vystoupení bývalé soudkyně Tribunálu Soudního dvora EU a profesorky z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy *prof. JUDr. Ireny Pelikánové, DrSc.*, na téma *Jsou právnické osoby a podnik „juristickou fikcí“?* Úvodem konstatovala, že praxe velice důsledně přijala posun v konstrukci právnické osoby, jak je zakotven v občanském zákoníku (dále „o. z.“). Dle jejího názoru se však jedná o až příliš ochotné a nediskutované přijetí. Následně shrnula současný stav vědy týkající se konstrukce právnické osoby. V nedávné době se ve vědě začaly rozšiřovat syntetizující pohledy, mezi nimi zejména teorie autopoietických systémů, která klade důraz na organizaci různých prvků v přírodě. Tento princip funguje i ve společnosti, v níž můžeme identifikovat různé autopoietické systémy a podsystémy, mezi které řadíme i právnické osoby. Zmíněný závěr vědy má významný vliv i na právo. To musí koordinovat své působení s vnějším prostředím, ve kterém se nachází i právnické osoby, jako samostatné entity. Závěr, že právnické osobě nic neodpovídá, resp. že jí odpovídají pouze fyzické osoby, je dle názoru *profesorky Pelikánové* velice zjednodušený a anachronický. Právnická osoba má svoji vůli a je lhostejné, že je utvářena v kooperaci jednotlivých fyzických osob, skládajících tuto entitu. Je nutné, aby právní věda vzala v úvahu, že lidská společenství mají svoji reálnou existenci a svůj způsob fungování. Není věcí libovůle, jaká entita bude prohlášena za právnickou osobu, neboť byly vytyčeny vlastnosti, kterými entita musí v tomto směru disponovat. Následně prezentovala konkrétní příklad, kterým bylo prokázáno, že právo nemá úplnou volnost v tom, jaké entitě právní subjektivitu přizná. Příklad se týkal podniku. Podnik je v soutěžním právu EU chápán velice pružně bez závislosti na formálně přiznané právní subjektivitě. Judikatura Soudního dvora EU na jedné straně říká, že jediným subjektem je podnik, nikoliv společnost, a současně na straně druhé říká (v nedávném rozhodnutí ve věci Volvo), že úkon adresovaný dceřině společnosti nemá žádný právní význam pro mateřskou společnost. V souvislosti s příkladem došla k závěru, že v právu mohou existovat kontradikce a leckdy ani nejsou opraveny. Přesto právo funguje i včetně těchto kontradikcí. Problémem je, že podnik nemá vlastnosti, které entita mít musí, aby mohla být právnickou osobou.

Význam dvou konkrétních zásad soukromého práva, tedy právní jistoty a smluvní spravedlnosti, ve stejnojmenné příspěvku (*Právní jistota a smluvní spravedlnost*) podrobně zhodnotil a jejich dopad na právní vztahy na jednotlivých případech rozebral *prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Nejprve shrnul smysl zásady smluvní spravedlnosti. U smluvní spravedlnosti je základem smlouva představující ekonomickou hodnotu, směnu bohatství a služeb, přitom nejde o izolovaný jev. Má průnik do práva pracovního a veřejného (veřejnoprávní smlouvy). Smluvní spravedlnost se prosazuje zejména v procesu utváření smlouvy, přičemž u adhezních smluv je značně omezena. Následně se věnoval roli soudu v souvislosti se smluvní spravedlností, kdy se zaměřil zejména na možnosti rozhodování soudu při lichvě, neúměrném zkrácení a při podstatné změně okolností. Podotkl, že u neúměrného zkrácení (§ 1793 o. z.) a lichvy (§ 1796 o. z.) již nelze smluvní spravedlnosti dosáhnout rozhodnutím soudu. U neúměrného zkrácení lze proto požadovat zrušení smlouvy a uvedení

všeho do původního stavu, u lichvy je následkem absolutní neplatnost. K tomu *profesor Dvořák* poukázal na podobnost ustanovení o lichvě (§ 1796 o. z.) s ustanovením o násilí (§ 587 o. z.), kdy je situace použití psychického násilí srovnatelná s podmínkami lichvy. Z tohoto důvodu lze uvažovat o změně judikatury tak, aby i u § 587 o. z. byla dovozena absolutní neplatnost. Dále se zabýval smluvní spravedlností při změně okolností, za kterých byla uzavírána smlouva. K zásadě právní jistoty *profesor Dvořák* na závěr konstatoval, že je v důsledku častých legislativních změn značně oslabena.

Jako další účastnice konferenční rozpravy vystoupila spoluautorka návrhu občanského zákoníku *doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, jež se zaměřila na rodinněprávní téma s názvem *Změny v míře ochrany (nejlepšího) zájmu dítěte*. Ve svém projevu na třech konkrétních příkladech poukázala na proměnlivost relevance ochrany zájmu dítěte v posledních letech. První případ upozornil, že LZPS není součástí Ústavy ČR a v době její přípravy nebyla známá Úmluva o právech dítěte. Z tohoto důvodu LZPS neobsahuje ustanovení, které by se zabývalo zájmem či prospěchem dítěte. Znění LZPS proto není v souladu s Úmluvou o právech dítěte. Dle názoru docentky je nutné vždy, a to i v případech střetu dvou částí ústavního pořádku ČR, primárně reflektovat zájem a prospěch dítěte. K zájmu rodiče je nutné „pouze“ přihlídnout. Nicméně judikatura Ústavního soudu ČR takto vždy nepostupuje. Druhý případ se týkal ochrany zájmu dítěte v rovině majetkové. Ta se projevuje v tom, že rodiče při správě jmění dítěte mohou postupovat jen podle přesně vymezených zákonných pravidel. Ochrana zájmu dítěte v této oblasti byla v dřívějších letech na vysoké úrovni. Pokud rodiče uzavřeli ohledně majetku dítěte smlouvu bez souhlasu soudu v situacích, kdy byl vyžadován zákonem, pak byla smlouva zdánlivá. Novelizace provedená zákonem č. 192/2021 Sb. však zcela v rozporu se zájmem dítěte změnila následek absence souhlasu soudu ze zdánlivosti na neplatnost. Té se zároveň může dovolat pouze dítě či kontrahenti smlouvy. Třetí případ se vztahuje k nyní projednávané novele, jež má zakotvit rozvody manželství na základě dohody manželů. Docentka kvitovala možnost rozvést manželství dohodou, nicméně v tomto typu řízení má být řízení o rozvodu spojeno s řízením o úpravě poměrů k nezletilému dítěti, kdy účastníkem tohoto řízení nebude dítě ani jeho opatrovník. Zároveň v případě dohody má být dítě svěřeno do společné péče rodičů, kteří si nebudou vzájemně platit žádné výživné. To je velice problematické, neboť rodiče zpravidla nejsou ve stejné socioekonomické situaci. Referátem bylo dostatečně názorně prokázáno, že míra ochrany zájmu dítěte je v konkrétních případech snižována, ačkoliv by byl žádaný opačný trend.

V příspěvku s názvem *Mezinárodní právo soukromé – bilance a perspektivy samostatné kodifikace* *prof. JUDr. Monika Pauknerová, DSc.*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy nejprve vymezila specifika mezinárodního práva soukromého. Přijetí samostatného zákona bylo dle profesorky Pauknerové velmi dobrou volbou, neboť by jinak kolizní normy byly součástí o. z., jenž by tak byl významně erodován. Mezi jeho další pozitiva patří spojení kolizního a procesního práva do jednoho předpisu, jak je tomu obvyklé v moderních právních úpravách. Zákon o mezinárodním právu soukromém (dále „z. m. p. s.“) soustředil všechny otázky, kde je přítomen mezinárodní prvek, do jediného předpisu, což je vhodné zejména s ohledem na právní jistotu. Kritickým bodem mezinárodního práva soukromého je dle profesorky rozmanitost a nepřehlednost právní úpravy. Je tak těžké určit, jakým právem se bude daná otázka řídit. Na závěr konstatovala, že popisovaný zákon není pouze zbytkovou normou, za kterou bývá někdy označován. V z. m. p. s. jsou totiž nadále upraveny otázky, týkající se rozhodného práva pro osoby

fyzické i právnické, právního jednání, zastoupení, včetně plné moci, věcných práv a práva rodinného. I v celosvětovém srovnání tak má český z. m. p. s. nadále důvod pro vlastní existenci a významně doplňuje civilní i hmotněprávní úpravu.

Poslední vystoupení první sekce patřilo *doc. JUDr. Bohumilu Havlovi, Ph.D.*, vedoucímu katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, na téma *Autonomie vůle ve světě právnických osob*. Začátkem vystoupení upozornil, že občanský zákoník se velmi silně věnuje, vedle spolkového a korporálního práva, i fundačnímu právu. Z tohoto důvodu se vede diskuse, zda se zásada autonomie vůle projevuje u všech typů právnických osob stejně. Hlavním účelem autonomie vůle je směna statků. Zkoumáme tedy, zda můžeme tuto směnu identifikovat u všech typů právnických osob. U korporací můžeme směnu detekovat v prvku společníka, jenž směřuje hodnoty (které dává do korporace) za své členství v korporaci. U fundací, jež nemají společníka, se vložená hodnota směřuje za účel, neboť fundace plní účel, který její zřizovatel vymezil. Tyto rozdíly jsou důležité zejména při interpretaci zásady autonomie vůle, jež se ve světě právnických osob projevuje ve dvou strukturách: a) při ustavovací svobodě, jež je omezena některými limity (např. *numerus clausus* typů právnických osob, zakázaný účel atd.); b) při organizaci vnitřních poměrů právnické osoby, která je též omezena určitými limity, nicméně jinými než v prvním případě. V prvním případě je nutné zkoumat funkčnost entity, kde je limitem zejména veřejný pořádek. Ve druhém případě je limitem smysl a účel. U korporací se velmi silně projevuje zásada autonomie vůle a volnosti při uspořádání vnitřních poměrů, což vyplývá i z judikatury Nejvyššího soudu ČR. Dle *docenta Havla* tato judikatura není vždy aplikovatelná i na fundace, a to právě z důvodu toho, že vůle, která vytvořila fundaci, skončila (fundace nemá společníky). V tomto směru je vhodné klást si otázku, zda existují práva zřizovatele, jež jsou tak vysoce osobnostní, že je nikdy nemůžeme zřizovateli odebrat či modifikovat, tzn. zůstávají zřizovateli některá práva, přestože jeho vůle ve fundaci skončila (např. pokud si zřizovatel ponechá právo na odvolání správní rady atd.)? Máme více chránit práva zřizovatele, či zákonné znaky fundace? Závěrem shrnul, že autonomie vůle se do světa právnických osob velmi silně promítá, ale je nutné vždy odlišit fundace a korporace. U fundací je nezbytné více testovat, nikoliv samotný projev zřizovatele, ale účel projevu, jež se promítá do nastavení struktury fundace.

V rámci navazující diskuse byla oceněna úprava občanského zákoníku týkající se dědickeho práva, zejména části, jež posilují postavení zůstavitele. *Doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.*, z katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci reagoval na vystoupení *profesora Dvořáka* a vysvětlil, proč je na místě negativní neplatnost v případě násilí dle § 587. Zákonodárce vychází z toho, že i vynucené právní jednání může být majetkově neutrální či výhodné. Proto je zcela na místě stanovit jako následek relativní neplatnost. Na rozdíl od lichvy, při níž musí být přítomen subjektivní prvek a hrubý nepoměr. *Profesor Dvořák* reagoval, že tento závěr ze znění zákona nevyplývá a poukázal zároveň na zahraniční úpravy, které násilí sankcionují též velice přísně.

Po obědové pauze konference pokračovala druhou sekcí nazvanou *Vady právních jednání* moderovanou *JUDr. Tomášem Holčápkem Ph.D.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. První příspěvek sekce patřil opět *docentce Hendrychové – Zuklínové* a měl název *(Ne)překvapující rozdíly v pojmosloví*. Ta v něm upozornila mimo jiné na rozdíly v pojmosloví v německé, rakouské a české právní úpravě, které se týkají pojmů: neplatnost, nicotnost, zdánlivost a neúčinnost právního jednání. Při svém výkladu poskytla též pohled historický, kdy tyto výrazy byly rozebrány ve vztahu k právní úpravě zakotvené v římském právu, ABGB a jeho novel, BGB, zákoně o právu rodinném, zákoně

o rodině a v občanských zákonících z roku 1950, 1964 a 2012, přičemž se docentka neopomněla odkázat na dobovou i současnou literaturu. Shrнула, že současným o. z. bylo založeno nepochybné a zřejmé pojmosloví. Bohužel zřejmě nevyhovuje všem, neboť někteří současní právníci stále používají pojmosloví staré právní úpravy.

Druhý a poslední příspěvek sekce na téma *Omyl u bezúplatných právních jednání* přednesl Mgr. Viktor Kolmačka, Ph.D., z advokátní kanceláře BADOKH – Bárta a partneři. V něm hledal odpověď na praktickou otázku, zda se i bezúplatně jednající může dovolat omylu. Koncepce omylu v o. z. je založena na teorii důvěry, jež vychází z požadavku na uvedení v omyl druhou stranou, tj. z požadavku na přičitatelnost omylu druhé straně (§ 583 o. z.). Toto pravidlo dopadá na všechny typy právního jednání, tedy i na bezúplatné právní jednání. Je však otázkou, zda je dobré na tomto požadavku (tj. požadavku přičitatelnosti omylu druhé straně) nutně trvat i u bezúplatného právního jednání. Jinými slovy, zda i pro dárce má platit předpoklad, že musí být uveden v omyl druhou stranou, aby se omylu mohl dovolat. Dále si položil otázku, zda je pohnutka relevantní z hlediska omylu. Za pomoci výkladu a judikatury dospěl ve svém vystoupení k závěru, že bezúplatně jednající se může dovolat omylu, ačkoliv v něj nebyl uveden. Může se tedy dovolat omylu i tehdy, pokud si ho sám zapříčil. Bezúplatně jednající se ale nemůže dovolat omylu, týká-li se pohnutky.

V navazující diskusi JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., bývalý ministr spravedlnosti ČR, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, položil otázku, proč bychom měli rozlišovat mezi neplatností a zdánlivostí či nicotností? Na tuto otázku reagoval docent Tégl, kdy uvedl, že zdánlivostí vyjadřujeme situace, kdy nejsou splněny pojmové znaky pro právní jednání. Neplatné může být pouze něco, co existuje. Druhý praktický důvod rozdělení spočívá nemožnosti konvalidace zdánlivého právního jednání (s výjimkou § 553 o. z.).

Třetí sekce prvního dne moderovaná docentem Havlem se věnovala *Dispozitivnosti a kogentnosti soukromého práva*. Prof. JUDr. Karel Beran, Ph.D., z katedry teorie práva a právních učení Právnické fakulty Univerzity Karlovy poutavou prezentací na téma *Proč mohou být legální definice dispozitivní* vysvětlil, v jakých případech lze uvažovat o dispozitivitě legálních definic. Dle komentářové literatury docenta Téгла a docenta Melzera legální definice nepředstavují právní normy (nejsou komunikátory právních norem), proto dle jejich názoru vůbec nemá smysl hovořit o jejich dispozitivní či kogentní povaze. Opačný názor zastával Viktor Knapp, dle kterého i legální definice mohou být kogentní či dispozitivní. Podobný názor zastává i profesor Eliáš. Dle názoru profesora Berana lze chápat i ustanovení zákona, která obsahují legální definice, jako součást právní normy. K tomu odkázal na přístup Martina Škopa a Petra Macháče, který je založen na tom, že je možné na legální definici nahlížet jako na právní normu, a to na právní normu definiční. Tento typ normy určuje, jak vykládat jednotlivé definované pojmy. Dle názoru Petra Lavického zakotveného v komentářové literatuře § 606 odst. 1 o. z. přikazuje stranám, jaký význam má být pojmu přikládán, a proto se i v případě legální definice jedná o právní normu. Problémem však je, že od některých legálních definic se odchýlit nejde, jsou kogentní (např. vymezení nemovité věci), od některých naopak ano (určení středu měsíce). Rozhodující však je, k jaké normě se legální definice váže. Pokud je legální definice spojena s dispozitivní normou, pak se od ní odchýlit lze, pokud s kogentní, pak to nelze. Závěrem profesor Beran shrnul své úvahy tak, že i legální definice podle něj mohou být považovány za dispozitivní, pokud jsou spojeny s normami, jež umožňují odchylné smluvní ujednání,

tj. jsou dispozitivní. Na legální definice je tak třeba nahlížet jako na součást hypotézy právní normy a z toho důvodu je možné uvažovat také o jejich dispozitivnosti.

Nejen o poznatky z oblasti filozofie práva posluchače následně obohatil *doc. JUDr. Tomáš Sobek, Ph.D.*, z katedry právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity s příspěvkem na téma *Kantův projev svobody*. V něm popsal základní zásadu občanského zákoníku – svobodu vůle tak, jak ji chápal Immanuel Kant. Dle Kanta je svoboda autonomií jednotlivce, podle které je jednatel pán svého života. To, jak jednatel žije, závisí pouze na něm. Opakem autonomie je heteronomie, jejíž jeden ze základních projevů je rezignace jednotlivce na svou vlastní autonomii, např. když jednatel podléhá svým pudům, touhám a emocím. Kant zdůrazňuje, že se lišíme od zvířat zejména tím, že máme rozum, jako kritickou sebereflexi – dokážeme posoudit, zda jsou naše názory pravdivé. Respekt k ostatním se poté projevuje tak, že se jim nesnažíme nic vnutit násilně či s nimi manipulovat. Respekt je tak vyjádřen zejména konsenzem při úpravě vzájemných poměrů. Konsenzus je vyjádřen smlouvou. Smlouva pak dle Kanta ztělesňuje hodnotu autonomie a rovnosti. *Docent Sobek* závěrem shrnul, že svoboda či autonomie je dle Kanta klíčová zejména proto, že není pouze jedna z mnoha hodnot, ze kterých si vybíráme, neboť nemůže být vůbec předmětem hodnotové volby. Autonomie je podmínkou volby. Občanský zákoník je proto velmi významným předpisem hlavně z toho důvodu, že je vystavěn na této fundamentální hodnotě. Autonomie reprezentuje to, co je na člověku nejdůležitější – schopnost racionální kritické sebereflexe.

Následovalo vystoupení *JUDr. Petra Šuka*, místopředsedy Nejvyššího soudu ČR, s názvem *Kogentnost a dispozitivita (mimo jiné) ve světě korporátního práva*. V průběhu vystoupení se pan doktor zaměřil na to, jak rozlišit kogentní a dispozitivní normy v současné právní úpravě soukromého práva se zaměřením na právo korporátní. Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR současný občanský zákoník nepřinesl změnu oproti staré právní úpravě. Dle obou úprav se lze od ujednání soukromého práva odchýlit, pakliže to nevylučuje smysl a účel právní úpravy, přičemž hodnoty vymezené v § 1 odst. 2 větě druhé o. z. nejsou taxativním výčtem. Současný občanský zákoník však zakotvil změnu paradigmatu, jež lze spatřovat i v rozlišování kogentních a dispozitivních norem. Odborná praxe i justice respektují klíčovou hodnotu soukromého práva – autonomii vůle. Pokud má být určitá norma považována za kogentní, pak je nutné najít dostatečně silnou hodnotu, která převládá nad autonomií. V poměrech korporátního práva se debata ohledně dispozitivnosti a kogentnosti právních norem nesprávně zjednodušila v pravidlo, že pokud je daná norma součástí statusové úpravy, pak musí být kogentní. Dle *doktora Šuka* je toto pravidlo nesprávné, což podpořil příklady. Úprava kvalifikovaných akcionářů není statusová, a přesto je zcela jistě kogentní. Dále uvedl případy, kdy naopak úprava statusových otázek nemusí být vždy kogentní, pokud je při odchýlení se od právní normy respektován smysl a účel právní úpravy. Do roku 2020 bylo například dle *doktora Šuka* možné v monistické akciové společnosti mít dva statutární ředitele, místo jednoho, jak předpokládala právní úprava. Stejně tak je dle něj možné přenést působnost schvalovat odměny členů řídicího orgánu z valné hromady na dozorčí radu či na dobrovolně zřízený orgán. Posledním příkladem ukázal, že i působnost valné hromady s.r.o. volit jednatele společnosti lze přenést na dozorčí radu. Ve všech případech je totiž respektován smysl a účel právní úpravy. Závěrem však upozornil, že proti autonomii vůle stojí hodnota právní jistoty. Po přijetí zákona o obchodních korporacích (dále „z. o. k.“) a o. z. je v českém právním prostředí zakotvena velice liberální korporátní úprava, kterou se sice zvýšila svoboda, ale může se snížit bezpečí při právním styku.

Jako poslední se v této sekci ujal slova *doktor Pelikán* s tématem *Vymezení kogentnosti v našem soukromém právu*. Ve svém vystoupení popsal vývoj a interpretaci normativního zachycení kogentnosti a dispozitivitu v občanském zákoníku. Dle něj bylo nutné v reakci na překvapivou judikaturu Nejvyššího soudu, týkající se kogentnosti ustanovení o úrocích z prodlení, stanovit kritéria směřující k omezení justice při určování kogentnosti právních norem. Kritérii byly určeny dobré mravy a veřejný pořádek. Problém tohoto vymezení je špatný výběr zahraničního vzoru právní úpravy, protože byl vybrán koncept zakotvený v čl. 19 švýcarského obligáčního zákona. Ten se však netýká vymezení kogentnosti norem, ale ujednání (říká, že jsou zakázána ujednání, která porušují veřejný pořádek). Z tohoto důvodu se uvažovalo o novele. Část odborné veřejnosti však zastávala názor, že zakotvit zmíněný princip do právní úpravy bylo úmyslem zákonodárce. V tomto důsledku se v právním prostředí objevily pojmy relativní a absolutní kogentnosti. Institut relativní kogentnosti je dle *doktora Pelikána* teoreticky nesprávný, neboť kogentnost musí mít pevnou hranici, aby měla smysl. Do vývoje interpretace následně vstoupil Nejvyšší soud ČR svým rozhodnutím sp. zn. 29 Cdo 5719/2016, kdy uzavřel, že otázka dispozitivitu a kogentnosti se má posuzovat podle smyslu a účelu právní normy. Snaha zákonodárce donutit soudy, aby vysvětlovaly, proč je ve veřejném zájmu omezit autonomii vůle, byla tímto rozhodnutím anihilována. Následně bylo přijato rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 ICdo 36/2020, dle kterého: „Podle § 1 odst. 2 věty před středníkem OZ jsou zakázána pouze taková ujednání, která odporují smyslu a účelu právní normy, bez ohledu na to, zda tímto smyslem a účelem je ochrana veřejného pořádku, dobrých mravů či jiných výslovně nez důrazněných hodnot.“ V tomto rozhodnutí se Nejvyšší soud ČR dle *doktora Pelikána* zcela oprostil od textu o. z. a zároveň jím zbořil systematiku právních norem. Na základě něj totiž nerozlišujeme dispozitivitu a kogentnost právních norem, ale rovnou zvažujeme platnost či neplatnost ujednání podle smyslu a účelu. Teoreticky je tento princip dle *doktora Pelikána* vhodný, neboť ve velké míře respektuje autonomii vůle. Prakticky je však zničující. Právo je aplikováno velkým množstvím osob a je proto vhodné, aby tyto osoby ve větším množstvím případů dospívaly ke stejným závěrům. V opačném případě nebude dostatečně chráněn veřejný pořádek.

Dle *doktora Šuka* Nejvyšší soud ČR ve své judikatuře nevytvořil při vymezení kogentnosti a dispozitivitu novou koncepci, ale přijal jeden z doktrinárních závěrů, jenž se zakládá na silných argumentech. Ustanovení § 1 odst. 2 o. z. vnímá jako snahu zákonodárce říci, že soudy jsou při určování kogentních norem povinny označit pádné důvody pro omezení autonomie vůle (důvodem musí být silná hodnota, jež převáží nad autonomií vůle). *Docent Tégl* se v souvislosti s příspěvkem *profesora Berana* dotázal, v čem právní vědu posouvá odpověď na otázku, zda je legální definice kogentní, či dispozitivní. *Profesor Beran* odpověděl, že účelem jeho příspěvku bylo ukázat, že dle jeho názoru je legální definice součástí právní normy. Tento závěr má význam zejména z hlediska právní teorie. Dle *docenta Havla* je nezbytné, aby metodologie odlišovala veřejný pořádek, dobré mravy a statusové otázky při určování kogentnosti a dispozitivitu právních norem. *Doktor Pelikán* uvedl, že pojem veřejného pořádku byl nesprávně do vnitrostátního právního řádu převzat ve významu, který se užívá v mezinárodním právu. Veřejný pořádek tak lze definovat jako soubor norem, na kterých je nutné bezpodmínečně trvat. Proto je nepředstavitelné, aby bylo ponecháno na vůli jednotlivce, zda se jich dovolá. Toto pojetí má slabiny. Jednotlivec se totiž této ochrany i tak dovolat musí, neboť je nutné minimálně podat žalobu. *Docent Sobek* podotkl, že při určování dispozitivitu a kogentnosti je velice problematické nahrazovat argumentaci s odkazem na intuici, neboť intuice je subjektivní.

V poslední sekci prvního dne moderované opět *docentem Havlem* řečníci přednesli své příspěvky k tématu *Alternativní formy správy majetku*. Jako první vystoupila *profesorka Ronovská* s prezentací týkající se Významu „doprovodných“ projevů vůle zakladatele (*foundation charter, mission statement, letter of wishes*) pro výklad nadační listiny. Během svého vystoupení předestřela, jakých obligačních nástrojů lze využít pro interpretaci vůle vlastníka majetku, který ho svěruje do správy jinému. U fundací je základ pro interpretaci projevu vůle především obsah zakladatelského právního jednání, přičemž středobodem je účel (dále např. majetkové vybavení a organizační struktura). Jestliže má zakladatel fundace zájem o specifický výklad svého projevu vůle, pak je dle *profesorky Ronovské* vhodné tento pokyn vtělit přímo do zakladatelského právního jednání. Dále se zamyslela nad specifiky výkladu zakladatelských právních jednání fundací ve srovnání s korporacemi a pořízeními pro případ smrti. Judikatura preferuje objektivizující výklad zakladatelských právních jednání obchodních korporací z pohledu mimostojícího adresáta. Stejně však nemůže být vykládáno zakladatelské právní jednání fundací, neboť u něj je nejdůležitější skutečná vůle jednajícího bez ohledu na adresáta. Rozdíl od pořízení pro případ smrti pak spočívá v neodvolatelnosti a těžké změnitelnosti zakladatelského právního jednání po vzniku fundace (např. závět je změnitelná a odvolatelná). Závěrem se zaměřila na to, jaký význam pro výklad vůle vlastníka majetku (zakladatele) mají doprovodné dokumenty – *foundation charter, mission statement, letter of wishes*. U *mission statement* a *letter of wishes* se stále vedou diskuse o jejich právní závaznosti. Záleží zejména na zakladateli a ostatních subjektech, zda jim právní závaznost přiznají. *Family mission statement* není právně závazný. Všechny tyto dokumenty však mají významný vliv na interpretaci projevu vůle.

JUDr. Vlastimil Pihera, Ph.D., z katedry občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity navázal s rozbořem *Nadačního kapitálu a nadační jistiny veřejně prospěšných nadací*, ve kterém posluchače obohatil zejména o praktický a účetní vhled do této problematiky. Občanský zákoník přinesl změnu úpravy nadačního kapitálu a nadační jistiny, který vyvolává výkladové otázky. Dle o. z. je základním koncepčním prvkem nadace trvalost. Nadační listinu tvoří vklady a dary, přičemž obě kategorie mohou být peněžité. Nepeněžité mohou být pouze pokud splňují předpoklad trvalého výnosu. Jednou z výkladových otázek tak je: *Lze založit nadaci s omezenou dobou trvání?* Dle koncepce o. z. lze dojít k závěru, že to možné není, nicméně v komentářové literatuře je možné se setkat s opačným přístupem. Dle o. z. je nadační kapitál definován jako peněžní vyjádření nadační jistiny, přesto se nerovná reálné hodnotě nadační jistiny. Důvody jsou následující. Hodnota vkladu či daru do nadace je určena ke dni vkladu a dále se nenavýšuje (nepřeceňuje). Zákon zároveň nestanoví ani povinnost, aby nadační kapitál odpovídal reálné hodnotě vkladu či daru. Nadační kapitál nesmí být pouze vyšší než reálná hodnota. V této souvislosti se *doktor Pihera* zamyslel nad výkladem § 346 věty druhé o. z. Následně upozornil na rozsah správy majetku u nadací. Dle § 340 o. z. jde o prostou správu majetku, jak je zakotvena v § 1405 a násl. o. z., což však neodpovídá představě *foundation governance* v ohledu, jak máme s majetkem v nadaci nakládat.

Problematická je dále otázka, jak převést majetek z nadační jistiny do ostatního majetku nadace dle § 344 o. z.

Následovalo vystoupení *doc. JUDr. Lucie Joskové, Ph.D., LL.M.*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy na téma *Přípustnost změny statutu svěřenského fondu*, ve kterém se zamyslela nad otázkou, zda a v jakých případech lze změnit statut svěřenského fondu. Ve svém vystoupení dospěla k závěru, že statut může být měněn, a to

soudem, a dále je-li to vyhrazeno ve statutu. Limitem je nedotknutelnost účelu a zakladatel nesmí mít neomezené panství nad vyčleněným majetkem.

Poslední příspěvek večera patřil *JUDr. Vítu Ledererovi, Ph.D.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, který pokračoval v rozboru problematiky svěřenských fondů s tématem *Svěřenský fond jako zvláštní způsob výkonu vlastnického práva. Jeho výjimečnost a specifika*. Ve svém vystoupení předestřel, proč je svěřenský fond v českém právním řádu unikátním právním institutem a proč není správné ho asociovat s právními instituty jinými. Svým příspěvkem reagoval na to, že v odborné literatuře a v praxi dochází k nepochopení konceptu nezávislého vlastnictví, na kterém je svěřenský fond vystavěn. Dochází k popírání jeho praktického významu a k postupnému odklonu od jeho pravé podstaty v rozporu s přijatým legislativním řešením. *Doktor Lederer* dále shrnul své úvahy následovně. Svěřenský fond je nutné chápat jako věcněprávní institut, jako specifické právní uspořádání, jehož vytvoření s sebou nese vznik zvláštních věcněprávních následků, které se projevují ve vzniku odděleného a nezávislého vlastnictví. Svěřenský fond představuje zvláštní způsob, jakým osoba může držet majetek. Z důvodu toho, že není právnickou osobou a že nemá žádné orgány, nelze mluvit o přítomnosti znaku organizovanosti. Namísto toho je přítomen institut svěřenského správce, kterému jedinému náleží výkon vlastnických práv k věcem ve svěřenském fondu, a to navíc v režimu plné správy. Svěřenský fond má dle *doktora Lederera* koncepčně nejbližší nikoli k fundaci, ale ke svěřenskému nástupnictví. Oba instituty jsou založeny na principu, že osoba drží a spravuje majetek pro jiného. Klíčovým a hlavním pojmovým znakem svěřenského pojmu je, že majetek ve fondu tvoří nejen oddělené, ale i zároveň nezávislé vlastnictví. Ona nezávislost je vyjádřena v nezávislosti majetku na subjektu práva, jelikož existuje zvláštním způsobem nezávisle na existenci osoby v právním smyslu. Z tohoto důvodu není vhodné na něj nahlížet jako na kvazisubjekt či kvaziprávnickou osobu či ho zařazovat po bok jiných entit bez právní osobnosti. Unikátní povaha svěřenského fondu vyplývá z toho, že se spojuje s konceptem nezávislého vlastnictví a spolu s ním s existencí tzv. bezsubjektových práv. Vlastnická práva k věcem ve svěřenském fondu jsou bezsubjektová v tom smyslu, že jejich existence není závislá na existenci subjektu (správce, obmyšleného). Vlastnické právo nemá nositele, nikomu nepatří, není nijak deformováno a má stále stejný obsah. Z pohledu zakladatele jde o jiný způsob výkonu vlastnického práva, jenž spočívá v převlastnění majetku k účelu s ohledem na zvláštní cíle, kterých chce zakladatel dosáhnout (obvykle efektivní ochrana majetku při současném zajištění možnosti vytěžení maxima z hodnotového potenciálu majetku). Zakladatel sehrává hlavní úlohu při vzniku svěřenského fondu, ale následně se jeho role omezuje na výkon pouze těch práv, která mu zákon přiznává či připouští vyhradit. Právě proto, že mu zákon dává široký prostor, aby nadále mohl uplatňovat vliv na správu svěřenského fondu, si nemůže vyhrazovat další práva (zejm. právo měnit statut), neboť by to bylo v rozporu se zákonným požadavkem na pozbytí práv zakladatele ke svěřenskému fondu. Na závěr *doktor Lederer* shrnul, že diskuze o tom, co je svěřenský fond se nemůže omezovat pouze na polemiku, zda má, nebo nemá právní osobnost a nakolik je tento aspekt významný při porovnání s jinými právními instituty. Ve srovnání s fundací tak nelze zůstat u tvrzení, že základní rozdíl mezi nimi je právní osobnost fundace. Účel je nutné též chápat jinak ve vztahu k fundaci a k fondu. I když je účel u obou případů přítomný, tak tato skutečnost neodůvodňuje, aby se na svěřenský fond analogicky uplatňovala ustanovení o fundaci.

V navazující diskusi *docentka Josková* položila otázku, proč je třeba chápat účel fundace jinak než účel svěřenského fondu. *Doktor Lederer* odpověděl, že rozdíl spočívá v jiném

pojetí spojení účelu s majetkem. *Profesorka Ronovská* však upozornila, že vyčlenění majetku pro určitý účel je typicky totožné pro svěřenské fondy i fundace, a zároveň není důvod, proč by měl být účel v těchto případech chápán jinak. Dle *doktora Lederera* u svěřenského fondu je spojení s účelem mnohem širší, právě protože je majetek přivlastněn k účelu, což vyplývá z právní úpravy. Na tom se neshodl s ostatními panelisty, podle nichž lze účel svěřenského fondu a nadace srovnat. *Doktor Pelikán* v rámci diskuse podotkl, že nadace i svěřenský fond mají sice společné ekonomické rysy, ale pokud uzavřeme, že mají mít i stejná pravidla, pak je nutné položit si otázku, proč máme obě tyto formy. Následně ocenil přístup *doktora Lederera* v tom smyslu, že respektuje legislativní techniku zakotvení svěřenského fondu a snaží se z ní dovodit logické konsekvence. Má-li mít právní úprava smysl, pak svěřenský fond nemůže být založen na organizaci pomocí subjektivity, což má nějaké následky, které jsou dle něj nutné hledat.

Program druhého konferenčního dne byl rozdělen na občanskoprávní a obchodněprávní část. Zájemci o občanské právo pokračovali ve svých přednesech a debatách v místnosti č. 120, zatímco témata z obchodního práva byla diskutována v místnosti č. 220.

Občanskoprávní část byla rozdělena do čtyř sekcí. První sekce se zabývala *Ochranou slabší smluvní strany*. Funkce moderátora se v ní ujal *doc. JUDr. Miroslav Sedláček, LL.M., Ph.D.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Jako první vystoupil *docent Hulmák*, který posluchače obohatil svým příspěvkem týkajícím se *Pojetí neplatnosti při ochraně slabší strany a spotřebitele v závazkových vztazích*. Nejprve byl poskytnut základní přehled následků vad právního jednání v souvislosti s lichvou, zneužitím hospodářské síly, adhezní smlouvou a neúměrným zkrácením, přičemž bylo vyzdvihnuto, že konkrétní následky musí úměrně odpovídat významu chráněného zájmu společnosti a smluvních stran. Právní jednání však může mít více vad a je tak nutné určit, jaké následky budou vady způsobovat. Nejdříve by se dle docenta mělo zkoumat, zda právní jednání není zdánlivé, pak zda není absolutně neplatné, neúčinné a na závěr relativně neplatné. V soudní praxi se však tato úvaha vždy neprosazuje a soudy přistupují k řešení, které je z hlediska prokázání nejjednodušší. Následně upozornil na to, že některé vady právních jednání mohou mít sice stejný následek, ale přesto se v některých znacích liší, např. v případech uvedených v § 1800 odst. 2 o. z. má soud možnost najít spravedlivé řešení pro smluvní strany, pokud vysloví neplatnost. V jiných případech neplatnosti toto možné není. Dále např. v § 1793 o. z. je míra ochrany slabší strany oproti jiným případům nižší, neboť je v tomto ustanovení zakotvena jednoroční lhůta k uplatnění práva. Rozdíly v následcích vad právního jednání byly následně docentem demonstrovány na právní úpravě ochrany spotřebitele. Závěrem pohovořil o ochraně slabší smluvní strany při rozporu s dobrými mravy a odkázal na relevantní judikaturu Nejvyššího soudu ČR.

Následoval příspěvek *Mgr. Moniky Příkazské, Ph.D.*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity na téma *Ochrana slabšího a její projevy v sektorových regulacích*. V této oblasti se na straně zákazníka, bez ohledu na jeho status, nachází informační asymetrie, zejména z důvodu specifické hospodářské soutěže v této oblasti a nevyváženosti zájmů smluvních stran. U poskytovatele se vždy jedná o jeho hlavní podnikatelskou činnost, zatímco u zákazníka o jeho okrajovou činnost. Sektorové regulace jsou od ostatních oblastí soukromého práva odlišné též tím, že v nich dochází k přeryvu ochrany založené na procedurální kontrole (kontrola autonomie vůle, která je inkorporována do smlouvy) a ochrany založené na obsahové kontrole (následná ochrana slabší strany). Procedurální kontrola primárně nesouvisí s ochranou slabší strany a poskytuje ochranu všem subjektům bez ohledu na status. Je tedy nutné zkoumat, komu svědčí ochranné

pravidlo proto, aby nedošlo k přílišné ochraně subjektu v situaci, kdy má být chráněna spíše slabší strana (obsahová kontrola), a naopak, aby u jiného subjektu nebyla ochrana nedostatečná v situaci, kdy by ochrana měla svědčit všem bez ohledu na status (procedurální kontrola). Specifika sektorových regulací byla představena na konkrétním příkladu – rozboru smyslu a účelu § 11 odst. 2 energetického zákona, který stanoví, že zvýšení ceny či změna smluvních podmínek musí být oznámena adresně pouze spotřebiteli a podnikající fyzické osobě splňující určité podmínky. Dle názoru doktorky se v tomto případě jedná o ochranu inkorporace autonomie vůle, proto by ochrana neměla být poskytována jen spotřebiteli a podnikající fyzické osobě, ale všem typům zákazníků. Všem by tedy mělo být doručováno adresně. Toto své tvrzení podepřela též výkladem § 1752 o. z., ze kterého dle jejího názoru vyplývá totožný závěr, což vysvětlila dále v diskusi. Závěrem shrnula, že osobní působnost právní normy v sektorových regulacích ne vždy odpovídá jejímu účelu. Pokud je prostor pro výklad právní úpravy a jedná se spíše o ochranu autonomie vůle, je nutné poskytovat ochranu všem. Pokud se však jedná spíše o ochranu slabší strany, pak je nutné poskytovat ochranu pouze této slabší straně. V situacích, kdy není prostor pro výklad, může pomoci odstranit nejasnosti obecná subsidiární úprava o. z.

Právem (slabší) smluvní strany odepřít plnění v synallagmatickém závazku se ve stejnojmenném příspěvku zabýval doc. JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity. Ve své úvaze vymezil případy, ve kterých je smluvní strana oprávněna odepřít poskytnout plnění v synallagmatickém závazkovém právním vztahu. Výklad se netýkal primárně slabší smluvní strany, ale slabší závazkové pozice. Ve slabší závazkové pozici je obecně ten, kdo plní napřed – jako první (často věřitel při nejistotě např. v § 1912 o. z.). Docent Šilhán upozornil, že paradoxně pokud si strana vyjednala lepší pozici, tedy že plní jako druhá v pořadí, pak je na tom s ohledem na námitku nesplnění smlouvy dle § 1911 o. z. hůř, než kdyby měly strany plnit zároveň. Poté bylo na příkladech rozebráno, zda lze, když mají strany plnit zároveň, užít námitku dle § 1911 o. z., pokud: a) druhá strana nesplnila povinnost z jiné, byť související, smlouvy; b) když povinnost splnila, ale vadně; c) když splnila, ale pouze částečně. Odpovědi jsou následující: a) u více objednávek z jedné rámcové smlouvy či u postupného dílčího plnění může existovat právo odepřít plnění, pokud nebyla zaplacená předchozí dodávka, jestliže strany chtěly smlouvy takto provázat. B) pokud je plněno vadně, pak záleží na smluvním typu. U kupní smlouvy a smlouvy o dílo je v právní úpravě (§ 2108 a § 2615 o. z.) zakotvena speciální úprava. Podle ní strana může odepřít tu část plnění, která by odpovídala slevě. U ostatních smluvních typů lze dle docenta Šilhána užít analogicky § 2108 o. z. u odstranitelných vad. C) pokud bylo plněno částečně, pak je nutné zohledňovat váhu vynucovací a nátlakové funkce ve srovnání s obecným zákazem zneužití (kvůli malé chybějící části plnění nelze odepřít celé protiplnění). Z tohoto důvodu, pokud strana nemusela vadně plnění dle zákonné úpravy § 1930 o. z. vůbec přijmout, pak může odepřít poskytnout celé protiplnění. Pokud dle této zákonné úpravy strana plnění přijmout musela a zároveň vadné plnění představuje podstatné porušení smlouvy, pak lze také odepřít celé protiplnění, neboť se naplno uplatní vynucovací funkce. Pokud vadné plnění nepředstavuje podstatné porušení smlouvy, pak lze odepřít protiplnění pouze ve výši, která odpovídá vadné části.

Poslední vystoupení sekce patřilo Mgr. Bc. Luboši Brimovi, Ph.D., z katedry občanského práva Masarykovy univerzity a neslo název *Uznání postoupené pohledávky za pravou*. Téma se týkalo zejména zákonné ochrany dlužníka z postoupené pohledávky, který je v procesu postoupení chápán jako zranitelný subjekt. V tomto důsledku mu zákonná

úprava přiznává určitou míru ochrany, která byla v průběhu příspěvku důkladně popsána. Jedním z pilířů ochrany je, že dlužník zůstává i po postoupení pohledávky námitky, které měl v době postoupení (§ 1884 odst. 1 věta první o. z.). Tato ochrana je však prolomena v následující větě totožného ustanovení, jestliže dlužník proti poctivému postupníkovi uznal pohledávku jako pravou. Poté dlužník ztrácí alespoň některé námitky, které měl ve vztahu k postupiteli. Zmíněné ustanovení bylo převzato z rakouské úpravy, proto bylo nastíněno, jak se k němu staví rakouská nauka a rozhodovací praxe. Z tohoto výkladu lze formulovat dvě možné výkladové pozice, které mohou obstát v české právní úpravě. Za prvé, uznání pohledávky za pravou je zvláštním případem uznání dluhu ve smyslu § 2053 o. z., který je učiněn ve specifickém kontextu postoupeným dlužníkem vůči poctivému postupníkovi. Z toho vyplývá, že to není samostatný zavazovací důvod a nepotlačuje námitky postoupeného dlužníka. Zároveň musí splňovat formální požadavky na formu uznání dluhu dle české právní úpravy. Druhá pozice je dle *doktora Brima* přesvědčivější, když říká, že uznání pohledávky za pravou je samostatný právní jev, jenž může být naplněn mimo jiné uznáním dluhu ve smyslu § 2053 o. z., ale i jiným aktem. Z toho vyplývá, že není samostatným zavazovacím důvodem a nemusí nutně splňovat požadavky na formu uznání dluhu.

Docent Hulmák v navazující diskusi k příspěvku *doktorky Příkazské* uvedl, že pokud je něco zakázáno ve vztahu ke spotřebiteli, pak z toho nelze dovodit, že je to povoleno ve vztahu k ostatním. Dále se vyjádřil k doručování změny smluvních podmínek prostřednictvím webových stránek. Dle § 1752 o. z. musí být pravidlo pro změnu smluvních podmínek dohodnuté. Pokud tedy bude dohodnuto doručování prostřednictvím webových stránek, pak *docent Hulmák* nevidí důvod, proč by se všem typům zákazníků mělo doručovat adresně, nebude-li tam vztažena neplatnost ustanovení přes pravidla vztahující se k ochraně slabší strany. *Doktorka Příkazská* odpověděla, že oznámení změny dle § 1752 o. z. v sobě obsahuje i adresnost, a pokud bude změna smluvních podmínek zveřejněna na webových stránkách bez notifikace, pak to není oznámení, ale pouze uveřejnění. *Docent Šilhán* poté k příspěvku *docenta Hulmáka* uvedl, že ze znění § 1964 o. z. není zřejmé, zda se jedná o relativní neplatnost. Nicméně z důvodové zprávy lze tento typ neplatnosti dovodit. Toto potvrdil i *docent Hulmák*.

Následující čtyři příspěvky se týkaly tématu druhé sekce – *Jmění dítěte v rodinněprávní a dědickoprávní perspektivě*. Tato sekce byla moderovaná *doc. JUDr. Ondřejem Frintou, Ph.D.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. První příspěvek *doc. JUDr. Jindřicha Psutky, Ph.D.*, z katedry občanského práva Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni se zabýval komparací a změnami právní úpravy správy jmění dítěte před a po novelizaci z. č. 192/2021 Sb. a nesl název *Správa jmění dítěte před novelizací z. č. 192/2021 Sb., a po ní*. Zmíněná novela byla výsledkem dlouhodobých společenských tendencí projevujících se v přesvědčení, že děti mají být co nejméně zadlužovány. Cíl novely lze proto spatřovat v omezení zadlužování dětí a jeho negativních následků. Základem změn ve správě jmění dítěte provedených novelou je úprava § 898 o. z. a doplnění § 899a o. z. Jeden z pilířů změn provedených novelou je zakotven v § 899a odst. 2 o. z., který zavádí zákonné ručení rodičů za dluh dítěte. Ručení však není neomezené, jak vyplývá ze znění ustanovení. Před přijetím novely bylo dovozováno, že rodiče plní dluhy dítěte v rámci vyživovací povinnosti, nicméně se vždy jednalo o dluh dítěte, což se novelou změnilo. Zmíněné ustanovení o. z. vyvolává mnoho výkladových otázek. Obecně totiž zakládá nové majetkové právo mezi rodičem a dítětem, u kterého není zřejmé, zda je součástí rodičovské odpovědnosti. Pokud by tomu tak bylo, pak je otázkou, zda lze zákonné

ručení aplikovat i na jiné osoby, které namísto rodičů pečují o jmění dítěte (např. opatrovník, pěstoun, poručník). Dle názoru *docenta Psutky* takováto aplikace možná není, kdy svůj názor opřel zejména o výklad právní úpravy zakotvené v § 928 o. z., § 2282a odst. 2 o. z. a § 2921 odst. 2 o. z.

Poté vystoupila *JUDr. Renáta Šínová, Ph.D.*, z katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, která se zaměřila na neuralgickou problematiku rodinného práva, a sice na *Úroky z prodlení a výživné*. Dle stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyšší soudu ČR sp. zn. Cpjn 204/2012 nelze přiznat úroky z prodlení z důvodu osobní a specifické povahy rodinněprávních vztahů. V důsledku tohoto výkladu byla přijata novelizace o. z., z. č. 460/2016 Sb., která měla zakotvit povinnost hradit úroky z prodlení z výživného. Změna provedená novelou však prozatím do praktických souvislostí pozitivně nezasáhla, a to z důvodu nevyřešené otázky splatnosti výživného. Podle současného výkladu justiční praxe úroky z prodlení nelze požadovat dřív, než je o výživném soudně rozhodnuto. Nebylo by totiž spravedlivé osobě výživou povinné počítat úroky z prodlení předtím, než se dozví výši výživného. Splatnost výživného tedy nastává vždy až soudním rozhodnutím o určení výživného. S tímto přístupem *doktorka Šínová* nesouhlasí a odkazuje na názor zakotvený v komentářové literatuře, jenž připomíná, že vyživovací povinnost vzniká ze zákona. Nelze proto argumentovat, že osoba výživou povinná neví o povinnosti platit výživné. Z výkladu zákonné právní úpravy lze dojít též k závěru odporujícímu současnému výkladu justiční praxe. Splatnost výživného je stanovena na měsíc dopředu, vyživovací povinnost vzniká ze zákona a výše výživného je dána stejnou životní úrovní rodiče a dítěte, odůvodněnými potřebami dítěte a majetkovými poměry dítěte a rodiče. Zároveň existují doporučující tabulky Ministerstva spravedlnosti ČR. Z těchto skutečností nelze dojít k závěru, že splatnost výživného bude v každém případě nastávat až soudním rozhodnutím. Závěrem *doktorka Šínová* shrnula, že dle jejího názoru je možné a důvodné splatnost výživného, resp. nastoupení prodlení, spojit s výzvou k plnění výživného ve vztahu k zákonnému nároku, který může být následně určen soudně. Ze současné soudní praxe však bohužel plyne, že neplacení výživného se vyplácí, neboť s tím není spojena žádná soukromoprávní sankce.

Jako další účastník konferenční rozpravy vystoupil *JUDr. Václav Bednář, Ph.D.*, rovněž z katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, aby se zaměřil na téma ochrany dítěte v dědickém právu při hledání odpovědi na otázku *Potřebuje dítě ochranu v dědickém právu a jaké by měly být limity?* ve stejnojmenném příspěvku. Základním tématem vystoupení bylo dítě jako nepominutelný dědic. Stále totiž dochází k diskusím, zda je dítě chráněné při dědění dostatečně, či není-li současnou právní úpravou chráněno příliš. Dle o. z. otázka ochrany nepominutelného dědice a výplaty jeho povinného dílu nesouvisí s postavením dědice, ale s postavením věřitele, který má právo na vyplacení pohledávky, což bylo základní koncepční změnou dědického práva zavedenou o. z. Cílem této změny bylo zejména posílit postavení zůstavitele při rozhodování o osudu svého majetku. Sekundárním benefitem zmíněné koncepce je odstranění případů vnučeného podílového spoluvlastnictví. Současná úprava nepominutelného dědice však přináší řadu problémů, kdy největším z nich je duální úprava nepominutelných dědiců. Zletilý a nezletilý dědic má každý právo na jinou úroveň ochrany. Česká právní úprava je velice odlišná od německé či rakouské, které ochranu zletilým dědicům nepřiznávají. Nezletilé nepominutelné dědice sice chrání, ale pouze pokud nejsou schopni se samostatně žít. Dle *doktora Bednáře* je ochrana nezletilých potomků důvodná, protože jim zajistí určité plnění, jež jim usnadní finanční situaci při zakládání rodiny,

samostatné domácnost atd. U zletilých potomků je však ochrana nadbytečná a přináší výkladové problémy. Jedním z nich je stanovení výše povinného dílu u potomků dětí, které nedědí. Závěrem byla poskytnuta úvaha o přenesení *claw back* mechanismu z německé právní úpravy do české.

Poslední vystoupení sekce patřilo JUDr. Martě Zavadilové, Ph.D., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, jež posluchače obohatila o vzhled do problematiky mezinárodního práva soukromého s příspěvkem na téma *Opatření na ochranu jmění dítěte v mezinárodním právu soukromém*. Doktorka Zavadilová v něm upozornila na problémy současné právní úpravy na případech, kdy se mezi majetkovým zájmem dítěte a místem, kde dítě žije, nachází státní hranice. Nejprve se vždy musí vyřešit, podle jakého práva se bude posuzovat ne/zletilost dítěte. K tomu lze dojít za užití § 29 odst. 1 z. m. p. s. (podle obvyklého pobytu), resp. dle zvláštních kolizních norem dle dvoustranných smluv o právní pomoci (např. Ukrajina a Vietnam – podle státního občanství). Druhou důležitou otázkou je, kdo je způsobilý jednat za nezletilého. Obecná kolizní norma je obsažena v čl. 17 Haagské úmluvy o ochraně dětí (rozhodné právo se určí podle obvyklého pobytu), resp. se odpověď může určit i dle zvláštních kolizních norem dle dvoustranných smluv o právní pomoci (např. Vietnam – podle státního občanství). Dle názoru doktorky Zavadilové, by se právem rozhodným pro výkon rodičovské odpovědnosti měly řídit i otázky střetu zájmů a z něj vyplývající otázka potřeby ustanovit kolizního opatrovníka a otázky platnosti jednání za nezletilého, tj. zda je zapotřebí souhlasu druhého rodiče a/nebo schválení soudu. Pokud na základě rozhodného práva dojdeme k závěru, že k právnímu jednání je nutný souhlas soudu, pak je nezbytné určit, soud kterého státu je mezinárodně příslušný. Dle judikatury Soudního dvora EU se v těchto případech aplikují pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské odpovědnosti, tj. dle obvyklého pobytu (čl. 7 nařízení Brusel II ter); dle státu, v němž se vede dědické řízení (čl. 16 odst. 3 nařízení Brusel II ter), popř. dle norem dle dvoustranných smluv o právní pomoci. Poté jakmile se vede soudní řízení, pak se použije právo státu soudu (čl. 15 odst. 1 Haagské úmluvy o ochraně dětí).

Profesor Dvořák shrnul, že dědické právo je přísně uspořádáno, je rigidní, proto se hledají cesty, jak se pozůstalostnímu řízení vyhnout. Poté upozornil na problematický vztah dědického práva a svěřenského fondu. Docent Psutka ke svému vystoupení uvedl, že rodič a poručník má jiné postavení. Poručník nemá vyživovací povinnosti a osobně o dítě většinou nepečuje. Kloní se tedy k závěru, že poručník za dluhy dle zmíněného ustanovení o. z. neručí. Zároveň uznal, že ochrana věřitele je v situaci, kdy za dluhy dítěte nikdo neručí, nízká. Dále uvedl, že přestože to důvodová zpráva vylučuje, tak na určité vztahy se dle jeho názoru může použít ustanovení o správě cizího majetku dle § 1400 a násl. o. z. i při správě jmění dítěte.

Předposlední sekce s názvem *Materiální kontrola smluv, adhézní smlouvy* moderovaná doktorem Pelikánem přinesla tři příspěvky z úst českých i zahraničních odborníků. Jako první vystoupil mezinárodní expert na soukromé právo prof. Dr. Ernst A. Kramer z Právnické fakulty Univerzity v Basileji na téma *Obsahová kontrola všeobecných obchodních podmínek perspektivou srovnávání*. V něm představil komparativní srovnání švýcarské, české, rakouské, německé a italské právní úpravy všeobecných obchodních podmínek a jejich obsahové kontroly. Shrnul základní prvky, kterými by se měla řídit platná regulace kontroly všeobecných obchodních podmínek. Základem by měla být generální klauzule pro kontrolu obsahu nepřiměřených, tedy zneužívajících, ujednání všeobecných obchodních podmínek (nebo jiných doložek, které nebyly individuálně sjednány). Znění § 306 odst. 1 BGB by bylo možné z velké části převzít doslovně, totéž platí pro § 307 odst. 2

BGB. U smluv B2B lze porušení generální klauzule předpokládat pouze v případě, že klauzule představuje závažné porušení „dobré praxe“. Generální klauzule by pak měla být doplněna o seznam konkrétních zakázaných klauzulí, které by měly být stanoveny pouze pro spotřebitelské smlouvy. Při navrhování seznamu by měl být kromě národních katalogů zákazů specifických klauzulí zohledněn indikativní seznam zákazů, obsažených v příloze směrnice o doložkách EU, který je však nutné aktualizovat. Konkrétní zákazy doložek by se měly vztahovat pouze na ujednání všeobecných obchodních podmínek nebo jiných smluvních doložek, které nebyly individuálně sjednány. Další zákazy, které by se vztahovaly na individuálně sjednané smluvní ujednání ve spotřebitelských smlouvách, ale též obecně, tedy i ve smlouvách B1B, by měly být upraveny pro jednotlivé smluvní typy, v některých případech i v obecných ustanoveních smluvního práva.

Prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., z katedry obchodního práva Masarykovy univerzity následně přednesl své úvahy na téma *Adhezní smlouvy, či adhezní diktát?* V nich odborně na příkladech popsal mimo jiné výrazné rozdíly mezi adhezními smlouvami B2B a B2C. K tomu užil výklad jednotlivých ustanovení o. z. a závěry současné judikatury.

Na toto vystoupení plynule navázal *prof. JUDr. Luboš Tichý, CSc.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy s příspěvkem na téma *Všeobecné obchodní podmínky jako součást adhezní smlouvy*. Profesor ve svém referátu přednesl a okomentoval teze na téma obsahové kontroly všeobecných obchodních podmínek a obdobných fenoménů. Nejprve poskytl analýzu české právní úpravy, kdy podle osobní působnosti kontroly lze rozeznávat tři její režimy. První režim se týká úpravy obecných obchodních podmínek dle § 1751 až § 1755 o. z. Druhý režim se týká adhezních smluv a třetí spotřebitelských smluv. U každého modelu byly vyzdvíženy klady a nedostatky současné právní úpravy. Profesor následně představil ideální model obsahové kontroly, který je založen na následujících tezích. Podle něj je nutné přijmout komplexní úpravu ochrany druhé smluvní strany před znevýhodňováním spočívajícím v nerovném postavení vůči uživateli standardizačních nástrojů zahrnujících ochranu spotřebitele jako ze své podstaty slabší strany. Z důvodu rozdílnosti osobní působnosti by se jeden typ obsahové kontroly měl orientovat na vztahy mezi podnikateli a druhý zahrnovat spotřebitelské smluvní právo. Podle obecné klauzule by měla za nepřipustná být považována ta ujednání, která hrubě znevýhodňují druhou stranu narušením ekvivalence zájmů a která vytvářejí neospravedlnitelnou nerovnost stran při excesivním porušení zásady poctivosti. Režim obsahové kontroly spotřebitelských smluv by se měl vztahovat na veškeré smluvní klauzule, včetně těch, jež upravují podstatné náležitosti předmětu plnění. Nepřiměřené ujednání by zároveň mělo být sankcionováno absolutní neplatností. Relativní neplatnost nebo v českém právu vyvinutý zvláštní druh absolutní neplatnosti je v rozporu nejen s praxí SDEU, ale i se smyslem ochrany spotřebitele, resp. obsahové kontroly. Závěrem byly představeny dvě možnosti řešení pro české právo. První řešení, které je mírnější, spočívá ve sloučení úpravy všeobecných obchodních podmínek a adhezních smluv při rozšíření kontroly adhezní smlouvy vypuštěním ochrany slabší strany a ponecháním důvodu nepřipustnosti. Silnější varianta by pak spočívala ve vytvoření komplexní úpravy všeobecných obchodních podmínek a obdobných standardizačních nástrojů, jež by se neomezila jen na inkorporaci všeobecných obchodních podmínek a její kontrolu.

Poslední sekce občanskoprávní části, v níž se ujal role moderátora *profesor Elischer*, se týkala *Pojetí civilního deliktu*. Prvním řečníkem byl *doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.*, z katedry soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Jeho příspěvek se zabýval tématem *Problémů aplikace práva náhrady škody*

v prvních 10 letech účinnosti o. z. První část výkladu se týkala ochranného účelu právní normy s odkazem na § 2910 větu druhou o. z. Dle docenta je při aplikaci základních skutkových podstat největším problémem postoj stávající aplikační praxe k ochrannému účelu normy (zda se má, či nemá zohledňovat). První skupina případů, kdy je nutné ochranný účel normy zohlednit, se týká tzv. nexu protiprávnosti (tzn. smyslu a účelu povinnosti, která byla porušena). V této souvislosti upozornil na rozdílnou judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR. Ústavní soud ČR se přiklonil k názoru, že ochranný účel normy je nutné zohledňovat (konkrétně u rodičovské odpovědnosti) (I. ÚS 1587/15), zatímco Nejvyšší soud ČR ve své judikatuře tuto potřebu důrazně popřel (např. 25 Cdo 1131/2019). Přístup Nejvyššího soudu považuje *docent Melzer* za problematický. Druhou skupinou případů, kdy je nutné vzít v potaz ochranný účel normy, je objektivní odpovědnost v souvislosti s tzv. nexem ohrožení. V rámci objektivní odpovědnosti má místo náhrada škody totiž pouze tam, kde se materializuje specifické zvýšené nebezpečí, pro které zákonodárce stanovil právě tento druh přísné odpovědnosti za ohrožení. Judikatura tuto otázku však vůbec nereflktuje, když smysl a účel právní normy při náhradě škody z objektivní odpovědnosti neřeší. Extrémním případem je poté výklad Nejvyššího soudu k § 2926 o. z. poskytnutý rozhodnutím sp. zn. 25 Cdo 233/2022, kdy toto ustanovení vykládá pouze za pomoci jazykového výkladu bez teleologického přesahu. Druhá část referátu byla věnována ochraně osobnosti v deliktním právu. Dle *docenta Melzera* české právní prostředí konstruuje ochranu osobnosti velmi široce. To činí proto, aby mohla být dovozena povinnost nahradit nemajetkovou újmu i v případech, kdy k tomuto závěru nelze dojít pomocí obecné právní úpravy. Svůj názor podepřel judikaturou Nejvyššího soudu týkající se zásahů do práva na ochranu soukromí (25 Cdo 268/2022, 25 Cdo 1764/2022), která pojem soukromí vykládá velmi široce. Je proto nutné si položit otázku, zda má všeobecné osobnostní právo nějaké viditelné hranice. Pokud nemá, pak je dle docenta nezbytné se zaměřit na to, jakým způsobem identifikovat nové skupiny případů, které budou charakterizovány jako součást osobnostního práva. Následně se musí vést diskuze o tom, zda jejich zařazení do osobnostního práva dává v kontextu právního řádu smysl.

Jako druhý v pořadí se v tomto panelu představil *doc. JUDr. Petr Šustek, Ph.D.*, vedoucí katedry zdravotnického práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy, s příspěvkem s názvem *Zásahy do přirozených práv člověka a jejich odčinění: ohlédnutí za uplynulou dekadou*. V něm byl úvodem popsán vývoj české právní úpravy a judikatury ve vztahu k odčinění nemajetkové újmy vzniklé zásahem do přirozených práv člověka. Judikatura byla reflektována o. z., jenž je založen na *numeri clausu* nemajetkových újem, tzn. že jsou odčínovány tehdy, pokud je to výslovně ujednáno stranami nebo zákonem zvlášť stanoveno. Dle názoru *docenta Šustky* tato koncepce odpovídá společenským potřebám a ukazuje se v praxi principiálně jako funkční. Stále však přetrvávají vybrané dílčí otázky, které jsou k diskusi. Následně byly rozebrány právě tyto aktuální otázky, jako např. otázka dalších nemajetkových újem při ublížení na zdraví, otázka děditelnosti práv vázaných výlučně na osobu zůstavitele a s tím spojená otázka náhrady za ztížení společenského uplatnění při úmrtí poškozeného, čímž byla panem docentem reflektována poslední judikatura Nejvyššího soudu ČR. U vybraných otázek byla poskytnuta komparace s právem rakouským a německým. Závěrem pan docent uvedl, že se neztotožňuje se současnou judikaturou Nejvyššího soudu ČR, která nepřiznává právo právnícké osoby domáhat se náhrady nemajetkové újmy. Argumenty pro přiznání tohoto práva právnícké osobě dle závěrů pana docenta jsou tyto: a) smysl, účel a hodnotová východiska právní úpravy, musí přesahovat pouhý její gramatický výklad. Tuto nevědomou mezeru v zákoně lze překonat analogií;

b) zákonná úprava již výslovně umožňuje odčinění nemajetkové újmy právnické osoby (např. § 261 odst. 1 o. z. či § 147 odst. 1 insolvenčního zákona); c) právo právnické osoby domáhat se náhrady nemajetkové újmy plyne i ze systematického výkladu; d) zásah do práva právnické osoby zasahuje i do sféry řady fyzických osob; e) problém diskriminace nepodnikajících právnických osob vůči podnikajícím právnickým osobám. Z těchto důvodů by dle *docenta Šustky* měl být závěr Nejvyššího soudu ČR v jeho poslední judikatuře ještě přezkoumán a korigován.

JUDr. Anežka Janoušková, Ph.D., z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy pokračovala v rozpravě s tématem *Předsmluvní odpovědnost v civilním právu 10 let poté*. Předsmluvní odpovědnost dle ní leží na pomezí mezi smlouvou a deliktem a lze ji chápat třemi způsoby. Jako porušení zvláštního závazku s aplikací § 2913 o. z.; jako delikt dle § 2910 o. z.; nebo jako kategorii *sui generis*. Nejvyšší soud se kloní ke druhé možnosti, tedy že jde o delikt (sp. zn. 25 Cdo 1267/2020), nadále však připouští možnost dovozovat předsmluvní odpovědnost z porušení generální prevenční povinnosti dle § 2900 o. z. ve spojení s § 2910 o. z., které lze aplikovat vedle ustanovení o předsmluvní odpovědnosti. Naopak odmítá pojetí předsmluvní odpovědnosti jako odpovědnosti *sui generis*. Stejně tak dle Nejvyššího soudu ČR není možná konkurence předsmluvní odpovědnosti dle § 2910 o. z. a smluvní odpovědnosti dle § 2913 o. z. Dle *doktorky Janouškové* předsmluvní odpovědnost je svou povahou deliktní, byť má samozřejmě svá specifika, která se promítají do zákonných ustanovení. Následně poskytla výklad k rozsahu náhrady z předsmluvní odpovědnosti. Primárně je nutné hradit tzv. negativní interesi, tj. náklady vzniklé během kontraktace (tj. to, co strana utrpěla v důsledku spoléhání se na jednání druhé strany). K čemuž se kloní i Nejvyšší soud např. ve svém rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 3191/2022. Limit, který škoda nesmí přesáhnout, je zakotven v § 1729 odst. 2 o. z., a je určen rozsahem, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech. Tento limit je nutné odlišit od tzv. pozitivní interese, která vyjadřuje hodnotu sjednávaného plnění, či ušlý zisk z neuzavřené smlouvy. Pozitivní interese je vždy vázána na konkrétní smlouvu. Jedná se tedy o limit *sui generis*, který si český zákonodárce zvolil. Náhrada pozitivní interese v rámci předsmluvní odpovědnosti obecně přípustná není, což vyplývá mimo jiné z rozhodnutí Soudního dvora EU. Paní doktorka však zastává názor, že výjimečně nelze náhradu pozitivní interese vyloučit, a to v případech, kdy by s odkazem na příčinnou souvislosti k uzavření smlouvy došlo, nebýt jednání protistrany. Je však nutné zdůraznit, že tato situace se bude týkat pouze případů v kontextu § 579 o. z., tj. kdyby došlo k neplatnosti smlouvy.

Poslední v panelu vystoupil *doktor Holčapek*. Jeho příspěvek ke konkrétní skutkové podstatě na téma *Odpovědnost za škodu z provozní činnosti podle § 2924 o. z.* poskytl komplexní analýzu tohoto ustanovení. Nejprve připomněl návaznost na občanský zákon z roku 1964 a vysvětlil rozdíly právní úpravy zakotvené v o. z. a v principech evropského deliktního práva. Pro ilustraci byly představeny konkrétní případy, které byly či nebyly judikaturou označeny za škodu z provozní činnosti. Dále uvedl i případy, ve kterých se provozovatel s úspěchem zprostil povinnosti nahradit škodu vzniklou provozní činností. V souvislosti s představenými příklady byly položeny otázky k úvaze, které v souvislosti s touto konkrétní skutkovou podstatou vyvstávají. Například bylo řešeno, zda je namístě klást důraz na to, jestli v konkrétní situaci újma vznikla ze specifické povahy, technické složitosti či náročnosti činnosti (rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 2726/2022), či zda plní odpovědnosti podle § 2924 o. z. užitečnou funkci, kterou by nesplnila obecná deliktní odpovědnost, resp. smluvní odpovědnost.

Následně proběhla diskuse panelistů k předneseným příspěvkům. *Docent Melzer* upozornil, že právo právnické osoby na náhradu škody z nemajetkové újmy nelze dovést soudcovským dotvářením práva, neboť bylo vůlí zákonodárce toto právo právnickým osobám nepřiznat. Nejedná se tedy o nevědomou mezeru v zákoně. Na tomto se s *docentem Šustkem* neshodli, neboť to dle jeho názoru z důvodové zprávy ani z žádných jiných skutečností nevyplývá. *Docent Melzer* dále podotkl, že je nutné učinit úvahu, zda existují důvody, pro které máme přísnou smluvní odpovědnost i v případě předmluvní fáze. Pokud jsou důvody naplněny i v předmluvní fázi, poté bychom dle *docenta Melzera* měli s předmluvní odpovědností nakládat jako s odpovědností smluvní, pokud ne, pak se jedná o delikt ní odpovědnost. Dle jeho názoru důvody naplněny jsou. *Doktorka Janoušková* oponovala, kdy to dle jejího názoru zcela jednoznačně není, neboť právní úprava smluvní odpovědnosti je příliš přísná na to, aby byla aplikována i na předmluvní fázi. Následně s odkazem na rakouskou komentářovou literaturu připustila, že v případě, kdy do předmluvní fáze zasáhne pomocník, tak je možné uvažovat o aplikaci pravidel smluvní odpovědnosti. *Docent Melzer* se vyjádřil též k příspěvku *doktora Holčapky*, kdy dle jeho názoru je úprava obsažená v principech evropského delikt ního práva velice podobná úpravě zakotvené v § 2924 o. z. Základní smysl podle něj spočívá v přenesení důkazního břemene, které se podle obecných pravidel týká pouze zavinění škůdce (presumuje se jeho zavinění), zatímco podle § 2924 o. z. musí prokázat, že jednal s řádnou péčí, aby se liberoval. Praktickými rozdíly mezi odpovědností dle § 2924 o. z. a dle § 2910 o. z. (za řádnou péčí) jsou: a) u § 2910 o. z. je nutné prokázat protiprávní jednání; b) provozní činnosti je nutné přičítat personál včetně jeho pomocníků, a to i samostatných. Dle *doktora Holčapky* nepochybně dokážeme tyto dvě skutkové podstaty juristicky odlišit, nicméně při aplikaci na reálné případy se jejich rozdíl neprojevuje. *Doktorka Janoušková* závěrem diskuze při odpovědi na otázku z pléna uvedla, že je dle judikatury možné aplikovat obecnou úpravu předmluvní odpovědnosti i na závazkové vztahy v rámci pracovního práva.

Závěrem občanskoprávní části *profesor Elischer* jménem Právnické fakulty Univerzity Karlovy poděkoval všem účastníkům, posluchačům a organizátorům konference za účast.

Obchodněprávní část v místnosti č. 220 byla rozdělena do čtyř bloků. Úvodní blok zaměřený na *insolvenční delikty* moderoval *JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jako první přednesla svůj příspěvek *prof. Marie-Hélène Monserie-Bon* z Université Paris Panthéon-Assas, a to na téma *Liability for asset deficiency, between general law and special law*. Příspěvek byl zaměřen na úpravu a fungování tzv. žaloby na doplnění pasiv ve francouzském právním řádu, která byla inspiračním zdrojem české úpravy této problematiky v § 66 zákona o obchodních korporacích. Úpravu odpovědnosti za nedostatečná aktiva společnosti v případě chybného řízení společnosti nalezneme v čl. L651-1 francouzského obchodního zákoníku. *Monserie-Bon* vysvětluje, že tato žaloba má ve Francii dlouhou tradici a jedná se o institut hojně využívaný zejména insolvenčními správci. Francouzské právo obecně rozeznává tři stádia finančních obtíží společnosti: první stádium tzv. *safe guard procedure* v níž společnost, která není v úpadku, může na základě tzv. *safe guard* plánu odložit splatnost svých závazků až o 10 let; druhé stádium tzv. soudní reorganizace, při níž se společnost již nachází v úpadku, nicméně řešení problémů je stále možné; a třetí stádium tzv. nucené likvidace společnosti. Odpovědnost za nedostatečná aktiva je limitována pouze na uvedené třetí stádium. Jak však *Monserie-Bon* vysvětluje, jedná se o poměrně velké množství společností, neboť 90 % insolvenčních řízení ve Francii představují právě nucené likvidace. Subjektem odpovědnosti za nedostatečná aktiva společnosti mohou dle čl. L651-2

francouzského obchodního zákoníku být jak *de iure*, tak *de facto* ředitelé (členové statutárního orgánu). Dle konstantní judikatury francouzského Kasačního dvora je *de facto* ředitel definován specifickým jednáním demonstrujícím zásahy do vedení společnosti. Do této kategorie však nelze řadit členy dozorčího orgánu akciové společnosti. Předpokladem odpovědnosti za nedostatečná aktiva společnosti je tzv. *faut* – zaviněné protiprávní jednání ředitele v oblasti řízení společnosti. Soudy tento pojem vykládají poměrně široce a s ohledem na absenci zákonné definice špatného řízení společnosti lze do této kategorie řadit např. pokračování ve vytváření ztrát společnosti; selhání ředitele restrukturalizovat společnost v době, kdy je to nezbytné; falšování účetnictví; neoznámení o odstoupení od platby v zákonné lhůtě; či pasivita *de iure* ředitele společnosti, jenž řízení společnosti přenechá tzv. *de facto* řediteli. Uvedené posuzuje Kasační dvůr optikou proporcionality, přičemž musí být dán kauzální nexus mezi špatným řízením společnosti (jednáním ředitele) a nedostatečnými aktivy společnosti. V případě prokázání pochybení je soud nadán diskrecí rozhodnout o tom, zda učiní ředitele odpovědné za všechna nebo pouze za některá nedostatečná aktiva a rovněž, zda odpovědnost ponesou všichni ředitelé společně a nerozdílně, či pouze někteří z nich. Doplnění do majetkové podstaty získané tímto způsobem je následně distribuováno mezi věřitele společnosti, a to bez rozdílu jejich postavení, tedy bez ohledu na to, zda se jedná o věřitele zajištěné či nezajištěné.

Druhý referát přednesl doc. JUDr. Kristián Csach, Ph.D., LL.M., z Ústavu evropského práva Právnické fakulty Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košicích, na téma *Odpovědnost orgánů a společníků za neodvracení úpadku – slovenský pohled*. Csach uvádí, že výrazným trendem ve slovenské právní úpravě je snaha o vytvoření jak interních, tak externích mechanismů odpovědnosti. Základním východiskem vnitřní odpovědnosti je posun od internacionalizace odpovědnosti ve vztahu člen orgánu a společnost (popřípadě ve vztahu společník a společnost) ve smyslu vtáhnutí majetkových nároků společnosti vůči členům orgánů (popřípadě společníkům) do majetkové podstaty a z nich následné uspokojování věřitelů. Csach vysvětluje, že nepodání návrhu na vyhlášení konkurzu společnosti je sankcionováno dvěma různými způsoby: interním způsobem se specifickou úpravou smluvní pokuty za porušení povinnosti podat návrh na vyhlášení konkurzu ve smlouvě o výkonu funkce, přičemž tato konstrukce interního plnění od člena statutárního orgánu směřuje do majetkové podstaty; druhým způsobem je stanovení odpovědnosti za nepodání návrhu na konkurz řádně a včas dle § 11a zákona o konkurzu a restrukturalizaci, přičemž v tomto případě se nejedná o plnění do majetkové podstaty, ale o plnění ve prospěch věřitelů mimo konkurzní řízení. Csach dále vysvětluje, že další z nároků byl dovozen trestněprávní doktrínou v případě zvýhodňování věřitelů v situaci, kdy již statutární orgán měl vůči věřitelům plnit paritně, avšak tak nečinil. Věřitelé tedy se svými nároky nejsou uspokojováni pouze v konkurzu, ale je vytvářen jakýsi *matrix* poměrně širokých nároků mimo konkurzní řízení. Závěrem Csach uvádí, že ve slovenském úpadkovém právu je jako problém vnímáno nedostatečné uspokojení věřitelů. Zákonodárce proto regulačně přišel s mechanismy externalizace odpovědnosti, což ve svém důsledku v praxi vedlo k demotivaci insolvenčních správců, neboť věřitel si své nároky může uplatnit (rovněž) separátně.

Třetí příspěvek přednesl doc. JUDr. Bohumil Havel, Ph.D., vedoucí katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a to na téma *Odpovědnost orgánů a společníků za neodvracení úpadku – český pohled*. Na úvod Havel předestírá, že povinnost odvracet úpadek je pojem obecný, volatilní, který je součástí péče řádného hospodáře. V úpadku se modifikuje povinnost péče, a zejména se postupně vychyluje povinnost loajality směrem k věřitelům v závislosti na tom, v jaké fázi soumraku se společnost

nachází, respektive jakým způsobem chápeme problém krize. Krize bývá označována různými pojmy, například směrnice o preventivní restrukturalizaci pracuje s pojmy jako *financial difficulties*, *limiting unnecessary liquidation of viable enterprises, before default, likelihood of insolvency, preventing the insolvency/avoiding the insolvency*. Uvedené pak ukazuje, že krize není pouze jedna krize (jedno stádium), ale jsou jí problémy, finanční nedostatečnost, hrozící úpadek či dokonce problémy nastalé ještě před hrozícím úpadkem. České právo jako jeden z nástrojů indikujících krizi společnosti využívá institutu mezery v krytí. Jak *Havel* uvádí, tento institut je v insolvenčním právu využíván spíše sporadicky, avšak z reálné praxe víme, že se velmi často používá fakticky, kdy si management společnosti nechává sestavit výhledově mezeru v krytí pro své interní posouzení. *Havel* dále vysvětluje, že nastanou-li hospodářské problémy společnosti, jednak je stále aktivní preventivní povinnost dle § 2900 o. z. a jednak je potřeba svolat valnou hromadu společnosti, tedy aktivovat ekvitní složku, popřípadě dle konkrétního případu rovněž složku koncernovou. Otázkou je, zdali je v této chvíli dána povinnost aktivovat preventivní restrukturalizaci či nikoliv.

Navazující diskuse byla zaměřena na aplikaci § 66 z. o. k. v praxi. K tomu *Havel* i *Pelikán* shodně uvádí, že statistika zatím k dispozici není a dle jejich zkušenostního poznatku prozatím k aplikaci nedošlo. Dle *Havla* volí insolvenční správci zpravidla jiné nástroje, zejména odporovatelnost. *Pelikán* spatřuje problém rovněž v tom, že žaloba na doplnění pasiv směřuje primárně ke statutárnímu orgánu, který však mnohdy relevantní majetky nemá. Následně bylo diskutováno, nakolik lze využití preventivní restrukturalizace považovat za součást péče řádného hospodáře. *Havel* se domnívá, že se nejedná o povinnostní postup, respektive že součástí péče řádného hospodáře je pouze úvaha, zvážení možnosti využití preventivní restrukturalizace a ideálně zapojení ekvitní složky, jež by měla určit následné směřování společnosti.

Poslední referát tohoto bloku přednesl doc. JUDr. Bc. Jan Brodec, LL.M., Ph.D., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, a to na téma *Uznání zahraničních insolvenčních řízení dle § 111 z. m. p. s.* Úvodem Brodec vysvětluje, že oblast mezinárodního insolvenčního práva je vedena snahou o zavedení univerzality, přestože tato je v moderních právních normách kombinována rovněž s principem teritoriality (zejména nařízení ES č. 2015/848 (Insolvenční nařízení) či Vzorový zákon UNCITRAL o přeshraničním insolvenčním řízení). Brodec dále uvádí, že v českém právním řádu existuje tzv. dvoukolejnost mezinárodního insolvenčního práva. První kolej představuje úprava dle evropského práva, tj. insolvenční nařízení a úprava dle ustanovení § 426 a násl. insolvenčního zákona. Druhou, problematickou kolej představuje ustanovení § 111 odst. 5 z. m. p. s., který se věnuje uznání cizích insolvenčních řízení v těch případech, kdy místo hlavního zájmu dlužníka je ve státě mimo Evropskou Unii a bylo zde toto řízení zahájeno. Brodec vysvětluje, že samotné znění § 111 odst. 5 z. m. p. s. je velmi dobré, nicméně neodpovídá moderním trendům mezinárodního insolvenčního práva a přináší několik problémů. Za prvé stanovuje podmínku pozitivní existence vzájemnosti pro uznání cizího rozhodnutí ve věci úpadku. Jedná se o vzájemnost materiální, tedy zda orgány daného státu postupují ve věci úpadkových řízení vůči ČR stejným způsobem či to jeho právní řád umožňuje. Prohlášení o materiální vzájemnosti však poskytuje Ministerstvo spravedlnosti na základě žádosti soudu, přičemž se jedná pouze o důkaz, nikoliv tzv. nespornou skutečnost. Druhým problémem je, že z dikce uvedeného ustanovení se lze domnívat, že uznání cizího úpadkového řízení by mělo proběhnout na základě soudního rozhodnutí v tzv. zvláštním uznávacím řízení, avšak obecně se v mezinárodním právu soukromém rozhodnutí cizího

orgánu uznává tak, že k němu tuzemský orgán přihlédne. U obou těchto problémů je nutno vzít v potaz rovněž časový aspekt. Třetí problém se týká účinků uznání cizího úpadkového řízení v českém právním řádu. Zde *Brodec* dochází výkladem § 111 odst. 5 z. m. p. s. k závěru že až po účincích uznání zahraničního řízení je možné vydat movité věci, avšak účinky jako takové jsou shodné s tuzemským insolvenčním řízením. Závěrem *Brodec* zhodnotil stávající právní úpravu jako funkční, ač nekorespondující s moderními trendy mezinárodního insolvenčního práva, přičemž navrhl implementaci Vzorového zákona UNCITRAL, což by usnadnilo řízení vedené ve státech mimo EU.

Druhý blok obchodněprávní části programu s tématem *Věcněprávní povaha podílu v obchodní korporaci* moderoval doc. JUDr. Daniel Patěk, Ph.D., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. První příspěvek přednesla prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, která se zaměřila na *Služebnost požívacího práva k neinkorporovanému podílu*. Úvodem Černá předestírá, že ačkoliv v tuzemské doktríně a judikatuře téma příliš nerezonuje, v zahraničních úpravách (zejména ve Francii, Lucembursku, Švýcarsku, Belgii a Španělsku) bývá služebnost podílu součástí korporační praxe. Prakticky je služebnost podílu užívána především jako nástroj generačního nástupnictví, plní však rovněž funkci rezervační a zaopatřovací. Zřízení služebnosti má ochranný efekt v tom smyslu, že právo na výnosy postaví mimo vlastnickou sféru holého společníka a rovněž je se služebností obvykle spojován daňově optimalizační efekt. V obsahu služebnosti se odráží zvláštní povaha podílu – soubor práv z nichž některá nemají majetkový efekt. Členění je významné z hlediska nalezení hranice toho, která práva náleží holému vlastníkovi a která jsou obsahem služebnosti. Černá vede polemiku nad vybranými právy, kdy u práva na podíl na zisku zdůrazňuje, že poživatel má přímé právo vůči společnosti, přičemž má za to, že se nebude aplikovat § 34 odst. 1 z. o. k. U podílu na likvidačním zůstatku zdůrazňuje, že společník ztrácí držbu a má za to, že vzniká reziduální pohledávka svého druhu tzv. surogát za hodnotu podílu. Dospívá k závěru, že obsahem služebnosti není právo na cizí věc, na její podstatu. K obdobnému závěru dochází rovněž německé právní prostředí, naproti tomu frankofonní oblast se přiklání k pojetí, dle něhož podíl na likvidačním zůstatku náleží holému vlastníkovi. Uvedené Černou vedlo k zamyšlení nad aplikačním potenciálem § 1295 o. z. Řešení, dle něhož se dlužník sprostí dluhu společným plněním věřiteli a poživateli by lépe odpovídalo logice věci. Pokud by se předestřené řešení neuplatnilo, alternativou by byla aplikace § 32 odst. 5 z. o. k. U zvýšení základního kapitálu Černá dochází k závěru, že v případě práva převzít vkladovou povinnost při efektivním zvýšení se služebnost nevztáhne na nové podíly, naopak je tomu při zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů. Závěrem Černé je, že služebnost není titulem pro nabytí účasti, ale při nominálním zvýšení je cestou, jak rozšířit právo na výnosy ve společnosti. Velkým tématem je, komu náleží hlasovací právo. Ve Francii a Lucembursku byla do civilního kodexu zapracována úprava dle níž hlasovací právo náleží holému vlastníkovi s výjimkou hlasovacího práva o rozdělení zisku, naopak Švýcarsko a Belgie přiznaly hlasovací právo u akciové společnosti poživateli. V Německu převládl názor, dle něž hlasovací právo není právo majetkové, nýbrž právo sdružovací povahy a náleží vlastníkovi. Černá se v otázce hlasovacího práva s jistou opatrností kloní k úpravě francouzské a lucemburské, přestože si je vědoma řady praktických problémů, které s tím souvisejí.

Druhý referát přednesl doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D., z Univerzity Palackého v Olomouci, na téma *Vybrané problémy aplikace věcných práv na podíl*. Na úvod se věnuje základní koncepci § 979 o. z., který upravuje aplikaci ustanovení o věcných právech na jednotlivé

typy věcí. Zmiňuje rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 14 Cmo 141/2019 týkající se derelikce podílu ve společnosti s ručením omezeným či vyloučení zadržovacího práva ve vztahu k neinkorporovanému podílu, respektive možnosti jeho uplatnění ve vztahu k zaknihovanému cennému papíru. V druhé části příspěvku se věnuje vztahu mezi ustanovením § 1310 odst. 1 a § 1320 odst. 1 o. z. a § 32 odst. 5 z. o. k. ve smyslu zřízení a vzniku jiného věcného práva než zástavního práva k podílu v obchodní korporaci. Klade si přitom otázku, zda není na výklad § 1310 odst. 1 o. z. potřeba aplikovat teologickou redukci a zdali je skutečně pravda, že zástavou může být každá věc s níž lze obchodovat. Příkladem uvádí tzv. antichretickou (užívací) zástavu, tedy případ, kdy modalita uspokojení věřitele nespočívá ve zpeněžení zástavy, ale v pobírání plodů a užitků ze zástavy. Ptá se, zda existuje rozumný smysl a účel, aby zástavní právo nemohlo být zřízeno tímto způsobem i za předpokladu, že zástava samotná je nepřevoditelná a dochází k závěru, že není a přiklání se proto ke zmiňované teleologické redukci § 1310 odst. 1 o. z. a odpovídajícímu výkladu § 32 odst. 5 z. o. k. Ve třetí části příspěvku se *Tégl* zabývá právní úpravou převodu účasti manžela v obchodní společnosti, kdy se tomuto tématu věnoval společně s *doc. JUDr. Filipem Melzerem, LL.M., Ph.D.*, z katedry občanského práva Masarykovy Univerzity. Společně dochází k, do určité míry provokativnímu názoru, že § 709 odst. 3 o. z. je výjimkou z obecného principu provázanosti majetkové a osobní složky společníka. Tedy, že za určitého předpokladu lze připustit přímý převod členství v obchodní společnosti na druhé manžela bez toho, aniž by se samotným podílem, který je součástí společného jmění manželů, bylo, jakkoliv disponováno.

V navazující diskusi byla vznesena otázka, zda v případě, že společenská smlouva společnosti zakotvuje předkupní právo společníků, je toto schopno ovlivnit převod účasti manžela v obchodní společnosti. K tomu *Tégl* uvádí, že nikoliv, neboť dle jeho názoru pouhý prostý převod členství nenarušuje předkupní právo k podílu a pozici předkupníků, neboť majetkově se vlastník podílu nemění. V diskusi *Černá* objasňuje, že rovněž souhlasí s názorem *Tégla*, že podmínky zřízení služebnosti nezávisí na podmínkách převoditelnosti podílu.

Třetí příspěvek přednesl *JUDr. Michael Zvára, LL.M., Ph.D.*, z katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na téma *Dobrověrné nabytí podílu ve společnosti s ručením omezeným*. Na úvod připomíná, že stav zápisu ohledně společníků v obchodním rejstříku nemusí odpovídat skutečnému právnímu stavu. Otázkou poté je, jakým způsobem posoudit situaci, kdy v obchodním rejstříku osoba zapsaná jako společník, která však materiálně společníkem není, převádí podíl (neinkorporovaný do cenného papíru) na nabyvatele. K tomu *Zvára* uvádí, že nejprve je nutné posoudit, do jaké míry lze aplikovat ustanovení, která upravují nabytí věci od neoprávněného rovněž na podíl, jakožto věc movitou a nehmotnou. A rovněž, zda zásada materiální publicity obchodního rejstříku dle § 8 odst. 1 zákona o veřejných rejstřících (dále „z. v. r.“) má mít stejný efekt jako zásada materiální publicity veřejných seznamů (katastru nemovitostí) dle § 984 z. v. r. Dochází přitom k závěru, že s ohledem na koncepční a legislativní rozdíly obou zásad mít stejný efekt nemohou. Poukazuje například na výslovnou úpravu možného vyloučení působení dobré víry (tzv. poznámka rozepře a spornosti dle §§ 985 a 986 z. v. r.) či vyznačení tzv. plomby (ustanovení § 9 odst. 1 katastrálního zákona), která u ochrany dobrověrného či skutečného, ale v obchodním rejstříku nezapsaného, nabyvatele podílu zcela absentuje. Nabízí tři možné koncepční přístupy k dané problematice: za prvé nabytí od neoprávněného zcela vyloučit po vzoru například rakouského práva, což ovšem není v souladu a smyslem § 979 o. z.; druhou možností je umožnit nabytí analogicky k § 984 z. v. r. jen na základě

důvěry v obchodní rejstřík, avšak zde chybí výslovná právní úprava; třetí přístup, ke kterému se *Zvára* v konečné fázi kloní je umožnit nabytí dle § 1111 se zohledněním specifík v obchodním rejstříku, jež upravuje analogicky rovněž německé právo (§ 16 odst. 3 GmbHG). Uvádí rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 5 Cmo 24/2022 dle něž je potřeba zkoumat, zda nabyvatel vynaložil všechny rozumně dostupné prostředky, aby ověřil oprávnění převodce s věcí nakládat, přičemž nepostačuje odkázat na zápis v obchodním rejstříku z toho důvodu, že se nejedná o veřejný seznam a není dostatečně garantována ochrana skutečného, ale v rejstříku nezapsaného vlastníka podílu.

V navazující diskusi doc. *JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.*, z katedry občanského práva Masarykovy Univerzity, uvedl, že dle něj je klíčovou otázkou, zda na obchodní rejstřík s ohledem na evidenci obchodních podílů skutečně nelze nahlížet jako na veřejný seznam. V případě kvalifikace jako veřejného seznamu je dle něj totiž nepodstatné, zda zákon o veřejných rejstřících neobsahuje výslovnou úpravu poznámek spornosti, neboť právo na zápis poznámek spornosti plyne přímo z občanského zákoníku. Závěrem si klade otázku rozdílné míry ochrany dle § 1111 o. z. a § 979 o. z. *Havel* zdůrazňuje, že je potřeba zohlednit charakter zápisu, který je deklaratorní. Uvádí rovněž, že rejstříkový zákon má zvláštní pravidla pro řešení nesouladu, což dle něj vedlo k uvedené úvaze Vrchního soudu v Olomouci. *Ing. Mgr. Radek Ruban, Ph.D.*, z katedry obchodního práva Masarykovy Univerzity dodává, že při klasifikaci, zdali se jedná o rejstřík nebo seznam bychom si měli zodpovědět, k čemu má daná evidence sloužit. Dle jeho názoru obchodní rejstřík nemá sloužit jako evidence věcí (resp. vlastnického práva), ale k ochraně třetích osob, které přichází s obchodní korporací do styku. *Pelikán* k tomu dodává, že by u podílu dobrou víru mnohem více opíral o stav zápisu v seznamu společníků.

Poslední příspěvek daného bloku přednesl *JUDr. Petr Bříza, LL.M., Ph.D.*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, na téma *Věcněprávní otázky převodu podílu v širších kolizních souvislostech*. Úvodem vysvětluje, že smlouva o převodu podílu má tzv. obligační statut, personální statut a věcný statut, kdy pouze v případě prvního uvedeného je volba práva možná. Uvádí rozhodnutí Soudního dvora ve věci C-272/18 (TVP) I, který řešil hranice mezi výše uvedenými statuty. Dle tohoto rozhodnutí smlouvy o převodu podílu spadají do působnosti nařízení Řím I. Je tedy možná rovněž volba práva, ale pouze v rámci otázek obligačních, jež je nutné odlišovat od otázek statusových a věcněprávních. Statusové otázky (osobní statut) se řídí § 30 z. m. p. s. Otázkou však je, čím se řídí věcný statut, tedy která kolizní norma určí, zda došlo k převodu vlastnického práva či nikoliv. Obecně nalezneme kolizní normy pro věcná práva v § 69 a násl. z. m. p. s. Problémem však je, že tyto kolizní normy se výslovně vztahují pouze na hmotné věci. Subsidiárně lze použít tzv. zbytkovou kolizní normu, jenž řeší mezery v zákoně, tedy ustanovení § 24 odst. 2 z. m. p. s., dle něž je potřeba hledat právní řád, který je s danou otázkou v nejužším vztahu. Dle *Břízy* by nejužší vztah měl mít právní řád, který je osobním statutem společnosti, tj. právní řád podle něhož společnost vznikla. V závěru se vyjádřil k věcnému statutu postoupení pohledávky a mozaikové úpravě kolizní normy dle čl. 14 nařízení Řím I, kdy poukazuje na to, že věcněprávní účinky ve vztahu k třetím osobám dle nařízení nejsou řešeny.

Třetí blok, moderovaný *docentkou Joskovou*, z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, byl zaměřen na *společnost s ručením omezeným*. *Prof. JUDr. Jan Dědič* z advokátní kanceláře Kocián Šolc Balašík, jej zahájil úvodním referátem na téma *Možnosti skončení výkonu funkce jednatele dohodou*. V něm vyslovil názor, že ačkoli se právní předpisy ani komentářová literatura k této variantě zániku funkce nevyjadřují, zejména z principu autonomie

vůle, jakožto jedné ze základních zásad občanského zákoníku, lze dovodit, že možná je. Za přijatelnou *profesor Dědič* označil úpravu ve společenské smlouvě či v konkrétní smlouvě o výkonu funkce, nicméně osobní preferenci vyjádřil vůči analogickému použití ustanovení § 59 odst. 2 a 3 z. o. k. Návrh dohody o skončení funkce by tak jednatel podával na valné hromadě, případně jedinému společníkovi. Dle názoru *profesora Dědiče* by tímto postupem byla lépe zajištěna ochrana zájmů společnosti, kdy by bez souhlasu příslušného orgánu dohoda o skončení funkce vůbec nemohla být uzavřena. Částečně by se tím vyřešila i problematika zásadní bezformálnosti dohody o skončení funkce.

V navazujícím referátu se *doc. JUDr. Jan Lasák Ph.D., LL.M.*, z advokátní kanceláře Kocián Šolc Balaštík, zabýval *Zákazem konkurence členů volených orgánů společnosti s ručením omezeným* ve formálním a materiálním pojetí, přičemž se výrazně přiklonil k materiálnímu pojetí zákazu konkurence.

Blok zakončil *Mgr. Jan Flídr, Ph.D.*, z Právnické fakulty Univerzity Karlovy, s referátem na téma *Změna společenské smlouvy zasahující do práv společníka vyžadující jeho souhlas*. Dle názoru *doktora Flídra* nelze zásahem do práv společníků ve smyslu ustanovení § 171 odst. 2 z. o. k. rozumět ty změny, kterými je zasahováno do vespólných společnických práv. Současně uvedl, že při aplikaci ustanovení § 171 odst. 2 zákona o obchodních korporacích je nutné zvažovat, zda je změnou společenské smlouvy zasaženo do práv společníka či zda jsou pouze stanoveny podmínky pro výkon práv, přičemž ve druhém případě není souhlas společníků vyžadován.

V navazující diskusi vyjádřil *profesor Dědič* zejména názor, že je klíčové rozlišovat mezi souhlasem společníka a výkonem hlasovacích práv. Zmínil rovněž problematičnost závěru o nevyžadování souhlasu společníka při změně podmínek pro výkon práv, protože takovým jednáním je do společníkových práv v různé intenzitě zasaženo. Dále otevřel otázku, zda je přidání nové povinnosti společníkům zásahem do jejich práv. Dle *docenta Lasáka* je komplikací především faktické zakládání společností s ručením omezeným prostřednictvím „formulářových“ společenských smluv. Současně je dle jeho názoru nutné rozlišovat mezi hlasovacím právem a právem souhlasu, a to ačkoli česká justice měla dříve tendenci mezi nimi nedělat rozdíly. Jako možné kritérium při rozlišování mezi zásahem do práv a stanovením podmínek pro výkon práv navrhl obhajitelnost na podkladu příslušné právní úpravy či zhoršení komfortu při výkonu konkrétního společnického práva. *Doktor Flídr* souhlasil a doplnil, že by v situaci, kdy by i stanovení podmínek pro výkon práv vyžadovalo souhlas společníků, neexistovala změna společenské smlouvy nepodléhající souhlasu společníků.

Docent Havel připomněl, že ještě za platnosti obchodního zákoníku se Nejvyšší soud ČR, v souladu se závěry *Lasáka*, přiklonil k materiálnímu pojetí zákazu konkurence. Dále *docent Havel* kladl důraz na sledování funkce konkrétní právní normy, za vhodné označil zaměření se, při rozlišování mezi zásahem do práv a stanovením podmínek pro výkon práv, nikoli na průměrného společníka, ale na společníka konkrétní obchodní korporace. Dle jeho názoru je zajímavé zkoumat i úpravu v zahraničí, případnou změnu v průběhu času ve znění samotných právních norem či jejich výkladu. *JUDr. Filip Cileček*, soudce Nejvyššího soudu ČR, souhlasil s *docentem Havlem*, že není možné použití obecného průměrného společníka, ale je nutné užití alespoň průměrného společníka konkrétního typu obchodní korporace, případně průměrného společníka konkrétní obchodní korporace. Tomu *doktor Flídr* plně přitakal.

Mgr. Jan Černohorský z advokátní kanceláře Černohorský Túryová položil otázku, zda je možné ve společenské smlouvě vyloučit užití ustanovení § 199 z. o. k. Dle *docenta Lasáka*

to možné je, nicméně nepovede to k vyloučení povinnosti loajality společníků ani povinností při střetu zájmů, které jsou při posuzování potenciálního porušení zákazu konkurence klíčové.

Čtvrtý, a tedy poslední, blok, moderovaný *doktorem Flídrem*, se zabýval *družstevním právem*. První referát na téma *Právní postavení delegátů* přednesla *doc. JUDr. Ivana Štenglová*, z katedry obchodního práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy. Uvedla, že před novelou, provedenou zákonem č. 163/2020 Sb., se diskutovalo zejména o vztahu delegáta k družstvu, zda je voleným orgánem družstva, a vztahuje se na něj právní úprava členů volených orgánů, nebo je zástupcem členů družstva, kteří jej zvolili, a vztahuje se na něj právní úprava zastoupení. Novela postavila najisto, že na delegáta se nepoužijí ustanovení týkající se členů volených orgánů, ledaže zákon stanoví jinak, nestanovila však, jaká úprava se na ně vztahuje. Dle názoru *docentky Štenglové* lze vycházet z toho, že delegát je zástupcem *sui generis*, a proto se na něj vztahuje obecná úprava zastoupení obsažená v ustanovení § 436 a násl. o. z. Jak nicméně upozornila, tento přístup vzbuzuje otázky v oblasti osobního výkonu funkce delegáta či hlasování na valné hromadě. Současně připomněla nejasnost důsledků porušení jednotlivých povinností delegáta, zejména povinnosti účasti a povinnosti jednat v souladu se zájmy členů. Jsou jimi pouze náhrada případné škody, což v praxi bude zcela výjimečné, a odvolání delegáta z funkce.

Ve druhém referátu, na téma *Rekodifikovaná úprava družstva v soudní rozhodovací praxi*, se *doktor Čileček* konkrétně zaměřil na vyloučení z bytového družstva a institut vypořádacího podílu v bytovém družstvu. Zmínil rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26. května 2020, sp. zn. 27 Cdo 2613/2018, ve kterém bylo postaveno najisto, že účelem právní úpravy vyloučení člena z družstva obsažené v ustanovení § 614 a násl. a v ustanovení § 734 odst. 1 z. o. k. je sice chránit družstvo (a jeho členy) před škodlivými důsledky opakovaných nebo závažných porušení členských povinností členem družstva, jedná se však o krajní řešení, jež je nutné odůvodnit okolnostmi konkrétního případu. Při posuzování, zda je vyloučení přiměřenou sankcí za porušení povinností členem družstva, je třeba přihlídnout ke všem okolnostem konkrétní věci, jakož i k právům a oprávněným zájmům jak dotčeného člena, tak družstva samotného a jeho ostatních členů. I zde se proto plně uplatní princip proporcionality jako jedna ze základních zásad soukromého práva. Vylučovaného člena družstva chrání i dvoustupňová procedura vyloučení v rámci družstva doplněná o specifický soudní přezkum, speciální statusové řízení, které po uplynutí lhůt naopak poskytuje družstvu jistotu, že nebude napadena platnost vyloučení. Dále *doktor Čileček* připomněl rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. června 2021, sp. zn. 27 Cdo 2711/2019, dle kterého je právní úprava vypořádání mezi členem bytového družstva, jehož účast zanikla bez právního zástupce, a bytovým družstvem, založena na principu zvýšené ochrany členů bytového družstva. Z toho vyplývá, že vypořádací podíl člena bytového družstva musí být určen vždy s ohledem na skutečnou tržní hodnotu družstevního podílu bývalého člena družstva (určenou ke dni zániku členství) tak, aby mezi touto tržní hodnotou a výší vypořádacího podílu nebyly neodůvodněné rozdíly. Jako poslední uvedl rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2022, sp. zn. 27 Cdo 1173/2022, dle něž je pro výši vypořádacího podílu člena bytového družstva, který ke dni zániku svého členství v družstvu zcela nesplnil svou vkladovou povinnost, rozhodná skutečná hodnota jeho družstevního podílu ke dni zániku členství v družstvu s přihlédnutím k tomu, že obsahem tohoto družstevního podílu byla též povinnost splácet další členský vklad ve splátkách a platit pravidelné příspěvky do úvěrového fondu.

Poslední referát, na téma *Znovunalézání spolkového původu jako perspektiva vývoje družstevního práva*, přednesl Ing. Mgr. Radek Ruban, Ph.D., z katedry obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity a soudce Krajského soudu v Brně. Zabýval se zejména změnou počtu družstev v průběhu času, který aktuálně v České republice činí zhruba patnáct set. Dále se *doktor Ruban* zamyslel nad pohledem zejména laické veřejnosti na tento typ obchodní korporace a odhadem dalšího vývoje družstev.

V navazující diskuzi *doktor Cileček* jako typický příklad družstev fungujících v současnosti, vyjma v bloku hojně zmiňovaných bytových družstev, uvedl zemědělská družstva či výrobně-obchodní družstva. *Štenglová* doplnila, že kromě tradičně fungujících bytových družstev se setkala i s takovými, která vykonávají podnikatelskou činnost správy společenství vlastníků jednotek pro původně družstevní bytový fond. Diskuse se v závěru zabývala důvody nynější klesající popularity družstev. *Docentka Štenglová* se podělila o svou zkušenost z výuky, kdy studenti mají tendenci vnímat družstvo jako nemoderní a překonanou formu sdružování. S tím souhlasil i *doktor Ruban* a současně vyslovil názor, že forma družstev se dnes nevyužívá v situacích, kdy by to bylo vhodné. Jako příklad uvedl zakládané bytové společnosti s ručením omezeným, které je velmi těžké nastavit tak, aby byly způsobilé plně plnit svůj účel. Za příčinu zejména označil, v předchozím bloku rovněž kritizovanou, snahu notářů využívat při zakládání nové obchodní korporace „vzorové“ zakladatelské právní jednání společností s ručením omezeným místo toho, aby se pro zamýšlenou podnikatelskou aktivitu snažili nalézt co nejvhodnější formu. Dle *doktora Cilečka* je levnější nabízet založení bytové společnosti s ručením omezeným než bytového družstva, což bohužel následně kvůli nevhodné struktuře vede ke sporům. Jako další příčinu ubývání bytových družstev zmínil *doktor Cileček* oblíbenost vlastnického bydlení.

Závěrem obchodněprávní části *doktor Flídr* jménem Právnické fakulty Univerzity Karlovy poděkoval všem účastníkům, posluchačům a organizátorům konference za účast.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému lze konstatovat, že konferenci se podařilo dosahnout vytyčených cílů a s poukazem na přednesené příspěvky z úst předních českých i zahraničních odborníků ji lze jistě hodnotit jako velice poutavou a přínosnou.

Petr Toman* – Magdalena Hamáčková** – Radka Václavíková***

* Mgr. Petr Toman, doktorand, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: petr.toman@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-8076-9287>.

** Mgr. Bc. Magdalena Hamáčková, doktorandka, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: magdalena.hamackova@prf.cuni.cz. ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-5184-6954>.

*** Mgr. Radka Václavíková, doktorandka, Právnická fakulta Univerzity Karlovy. E-mail: vaclavra@prf.cuni.cz.